ELVIR DURANOVIĆ

NAFILE

BUGOJNO

Mojim dragim roditeljima, Muji i Paši, čija hajr-dova me prati od rođenja.

PREDGOVOR

Euzu billahi mineš-šejtanir-radžim

Bismillahir-rahmanir-rahim

Neizmjerna hvala i zahvala Uzvišenom Allahu, dž.š. Nema drugog boga osim Njega, Plemenitog i Mudrog. On je naš Bog i naš Gospodar. Njegovom voljom se sve dešava i ništa ne promiče Njegovom znanju. Nema moći niti snage osim s Allahom Uzvišenim i Moćnim.

Salavat i selam na Allahovog, dž.š., odabranika i milosnika Muhammeda, a.s. Na njegovu časnu porodicu, plemenite ashabe i sve vjernike i vjernice.

Namaz je osnova dini islama i njegov temelj. To je jedini ibadet koji je propisan na nebesima dok je Vjerovjesnik, a.s., bio na miradžu što potvrđuje njegovu bitnost u islamu. Namaz je najpotpuniji ibadet i najveličanstveniji zikr – spominjanje Uzvišenog Allaha. Allah, dž.š., kaže: ***"Ja sam, uistinu, Allah, drugog boga, osim Mene nema; zato se samo Meni klanjaj i molitvu obavljaj – da bih ti uvjek na umu bio."*** (Ta-Ha, 14.)

Nezamislivo je da se neko smatra muslimanom – Allahu odanim robom, a da ne obavalja namaz. Svaki će vjernik pred Allahom, dž.š., odgovarati za obavezne farz-namaze. Njih je pet u toku jednog dana i noći. To su: dva rekata sabahskog, četiri rekata podnevskog, četiri rekata ikindijskog, tri rekata akšamskog i četiri rekata jacijskog farza. Onaj ko obavlja farz-namaze redovno od svog punoljetstva do smrti može se nadati da će, ako Bog da, uspješno

položiti račun na Sudnjem danu. Muhammed, a.s., kaže: ***»Prvo za šta će čovjek biti pitan na Sudnjem danu je namaz. Ako mu namaz bude ispravan, spašen je i sretan, a ako mu namaz bude neispravan, propast će i ostati bez nade. Ako mu bude nedostajalo farzova, Uzvišeni Allah će kazati melekima: 'Pogledajte ima li Moj rob nafila, pa njima popunite ono što nedostaje od farzova. Tako će biti i sa njegovim ostalim djelima.'"***(Tirmizi i Ahmed)

O nužnosti namaza, njegovoj bitnosti u islamu, o nagradama za one koji ga obavljaju i kazni za one koji ga ostavljaju napisana su brojna djela. I to je, ako se pogledaju safovi po našim džamijama, malo. Bilo bi, dakle, bolje iznova ukazivati na značaj farz-namaza. Međutim, iako većina onih koji se bespravno zovu muslimanima ne klanja iz prostog razloga što smatra da nije obavezan da to čini i da neće za to odgovarati, postoji manja grupa onih koji su istrajni u izvršavanju propisanih namaza i traže još.

Ova knjiga pripremljena je za njih. Za one koji se pored želje za ulazak u Džennet nadaju visokim stepenima u njemu. Jer farzovima se musliman spašava od Vatre, i približava Allahu, ali se tek s nafilama približava Božijoj ljubavi i Njegovoj svesrdnoj pomoći i zaštiti na ovom i na drugom svijetu. Rekao je Muhammed, a.s.,: "Allah, dž.š., kaže: ***"Ko se neprijateljski ponaša prema Mom evliji, Ja ću mu najaviti rat. Najdraže čime mi se Moj rob približava jeste ono čime Sam ga zadužio, a zatim Mi se on približava nafilama sve dok ga ne zavolim. Kada ga zavolim, onda Ja budem sluh njegov kojim sluša; vid njegov kojim gleda; njegove ruke kojima radi; i njegove noge kojima putuje. Ako šta zatraži, to mu dam, a ako zatraži Moju zaštitu, Ja ga zaštitim."*** (El-Buhari)

hfz. Duranović Elvir

UVOD

Nafile su namazi koji imaju svoje utemeljenje u sunnetu i koji se obavljaju pored vadžiba i farzova. Djele se na dvije vrste:

a) redovni sunnet-namazi, koji se klanjaju uz dnevne farzove, a zovu se i pritvrđeni sunneti;

b) druga vrsta su ostali sunnet – namazi.[1]

Muhammed, a.s., koji je uzor svim muslimanima, svakodnevno je klanjao nafila-namaze. Neke nafile nije klanjao, ali je ashabe poučavao tim nafilama i podsticao ih da ih oni klanjaju. Nafile su pokloni Uzvišenom Allahu, dž.š. Klanjajući ih vjernik se približava Allahovoj milosti i učvršćuje u Njegovoj vjeri. Zbog toga iskreni vjernici, slijedeći tradiciju Muhammeda, a.s., nastoje da pored farzova klanjaju što više nafila.

Određene nafile spomenute u ovoj knjizi već su obrađene i objašnjen je način njihovog klanjanja u drugim djelima.[2] Neke nafile, poput sunneta dnevnih namaza, jasne su vjernicima.

Knjiga se sastoji od četiri poglavlja[3]

Prvo poglavlje govori o nafilama koje se klanjaju u toku dana i noći. To su: sunneti vezani za farz-namaze, duha (jutarnji) namaz, namaz između akšama i jacije i kijamul-lejl (noćni namaz). Izvor za

---

[1] Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Sarajevo, 2002., str. 367.

[2] O nafila-namazima pogledaj: Zahid Mujkanović, “*Velika zbirka dova*”, Sabahudin Skejić, *Zikrovi i dove*, Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Mahmut Karalić, *Tirmizijina zbirka hadisa* II tom, Muhamed Seid Serdarević, *Fikhu-ibadat*, itd.

[3] Ebu Hamid el-Gazali, *Ihjau ulumud-din*, Bejrut, 1994., I tom,

sve nafile u ovom poglavlju su neke od devet hadiskih zbirki (kutubut-tisa)[4] tako da je njihovu autentičnost lahko provjeriti.

U drugom poglavlju navedene su nafile koje se klanjaju u određenim situacijama a nisu strogo vremenski određene. Te nafile su: kusuf-namaz (namaz pri pomračenju Sunca ili Mjeseca), hadže-namaz (namaz za potrebu), tesbih-namaz, istihara-namaz, istiska-namaz (namaz za kišu), tevba-namaz (namaz za pokajanje grijeha), tehijjetul-mesdžid, namaz poslije abdesta, namaz za bolje pamćenje Kur'ana i namaz po dolasku s puta. Sve ove nafile također su spomenute u poznatim hadiskim zbirkama (kutubut-tisa).

Treće poglavlje govori o nafilama vezanim za mubarek dane i noći. Dakle, to su nafile koje se klanjaju jedanput godišnje i to u vrijeme: Nove hidžretske godine, Jevmul Ašure, Lejletur-regaiba, Lejletul-mi'radža, Lejletul-berata, Lejletul-kadra, Noći uoči bajrama i Dana Arefata. Nafile spomenute u ovom poglavlju navedene su u djelima *Ihjau ulumud-din*[5] i *Hazinetul-esraril-kubra*.[6]

Četvrto poglavlje govori o nafilama koje se klanjaju svaki dan u sedmici, odnosno svaku noć u sedmici Sve nafile spomenute u ovom poglavlju navedene su u djelu "*Ihjau ulumud-din*" od Gazalije.

Nafila-namazi jesu bitni za našu vjeru, ali su oni nemjerljivi s obaveznim farz-namazima. Ova knjiga ne preferira nafile nad farz-namazima. To je nemoguće jer je prioritet obaveznog farz-namaza

[4] Pod pojmom *Kutubut-tisa* u ovom radu podrazumjevamo sljedeće hadiske zbirke: Buharijin *Sahih*, Muslimov *Sahih*, Ebu Davudov *Sunen*, Nesaijin *Sunen*, Ibn Madžin *Sunen*, Tirmizijin *Sunen*, Ahmedov *Musned*, Malikov *Muveta* i Darimijin *Sunen*

[5] Ebu Hamid el-Gazali, *Ihjau ulumud-din*, Bejrut, 1994., I tom,

[6] Muhammed Hakki en-Nazili, *Hazinetul-esrarul-kubra*, Misr, 1349. god. po H.

nad nafilom uspostavio Uzvišeni Allah, dž.š. Pogrešno je i nije u skladu sa islamskim propisima ustrajavati na nekim nafilama, a propuštati ili odgađati farz-namaze.

Osim toga, u ovom djelu nisu isticane razlike prisutne u različitim mezhebima o nafilama. Koga interesuju stavovi drugih mezheba neka konsultuje stručnu literaturu koja obrađuje navedenu tematiku. Sve nafile spomenute u prva dva poglavlja, tj. nafile koje se vežu direktno za Poslanika, a.s., njihov način i vrijeme klanjanja definisane su prema hanefijskom mezhebu, a na osnovu djela *Hanefijski fikh*.[7]

Cilj ove knjige jeste da se na jednom mjestu objedine sve nafile koje je Vjerovjesnik, a.s., klanjao, njima podučavao, te nafile koje se klanjaju u posebnim okolnostima (mubarek-dani i noći).

Uputa je samo od Allaha, dž.š. Njega molimo da očisti naše nijete, te da naša djela budu samo s Njegovim imenom. Allahu pripada sva hvala. Neka je salavat i selam na našeg Poslanika Muhammeda, a.s., na njegovu porodicu i ashabe.

[7] Abdulhamid Mahmud Tuhmaz , *Hanefijski fikh*, Sarajevo, 2002. godine.

VREMENA U KOJIMA JE ZABRANJENO KLANJATI NAFILE

Ukbe ibn Amir r.a. kaže: ***«U tri vremena nam je Allahov Poslanik, a.s., zabranio da klanjamo i da kopamo svoje mrtve. To su vremena kada sunce izlazi, dok se ne popne, kada bude na polovini neba dok ne skrene i kada se nagne ka zapadu dok ne zađe.»***[8]

Dakle, mekruhi-tahrimen je klanjati nafile u vrijeme kada sunce izlazi sve dok se ne podigne iznad zemlje u visini jednog koplja, tj. dok ne pobijeli i ne pojača sjaj.

Zatim, kada je sunce u zenitu, tj. kada bude na polovini neba, dok ne krene ka zapadu, te u vrijeme prije zalaska, kada sunce promijeni boju u žutu, a zatim u crvenu, sve dok ne zađe.[9]

U ova tri vremena nije dopušteno naklanjavati propuštene farzove, niti klanjati dženazu, a nije dozvoljeno činiti sedždei-tilavet.

Ako je proučen ajet u kojem se naređuje sedžda, bolje je sačekati da prođe navedeno vrijeme pa tek onda učiniti sedždu.

Pored navedenih vremena zabranjeno je klanjati nafile u vrijeme nakon sabaha do izlaska sunca i nakon ikindije do žutila sunca.[10]

---

[8] Muslim.
[9] Abdulhamid Mahmud Tuhmaz , *Hanefijski fikh,* Sarajevo, 2002. godine, str. 232.
[10] Ibidem.

NIJETI ZA NAFILA-NAMAZE

Pod namaskim nijetom misli se na čvrstu želju za stupanjem u namaz. Brojni su namazi koji se klanjaju u toku dana i noći, zbog čega je bitno da klanjač zanijeti i kategorički odredi šta klanja.

Za nafile je dovoljan jedan opći nijet za namaz i nije uvjet preciziranje te nafile, jer opis sunneta se postiže samim klanjanjem.[11] Naprimjer, sunneti prije sabah-namaza razlikuju se po samom načinu klanjanja od teravih-namaza.

Kod nas je uobičajeno da nijet srcem prati i izgovaranje jezikom. Nijet jezikom nije obavezan niti spada u praksu Muhammeda, a.s., i njegovih ashaba.

Međutim, ako će se neko lakše skoncentrisati na namaz koji klanja time što će jezikom potvrdi svoju srčanu namjeru, tada ga je lijepo proučiti.

U ovoj knjizi navedeni su i nijeti jezikom, za svaku nafilu, osim sunneta dnevnih namaza koji su poznati.

---

[11] Abdulhamid Mahmud Tuhmaz ,*Hanefijski fikh*, Sarajevo, 2002., godine, str. 248.

PRVO POGLAVLJE

NAFILE KOJE SE KLANJAJU TOKOM DANA I NOĆI

sunneti vezani za farz-namaze, duha-namaz (jutarnji namaz), salatul-evvabin (namaz između akšama i jacije) i kijamul-lejl (noćni namaz)

NAFILE VEZANE ZA DNEVNE NAMAZE

Nafile koje su vjernici potpuno usvojili i koje se najviše klanjaju su sunneti vazani za dnevne namaze. Nema ni jednog muslimana, a da ne klanja sunnete pet dnevnih namaza. Razlog tome je insistiranje Božijeg Poslanika, a.s., i ashaba, koji su Vjerovjesnika, a.s., u svemu slijedili, da se čuvaju i obavljaju sunneti vezani za farz-namaze.

Muhammed, a.s., je pored sunneta vezanih za farzove ukazao na brojne nafile (salatul-hadže, istihara-namaz, duha-namaz) međutim malo je onih koji ih obavljaju. Ashabi pričaju da ih je Muhammed, a.s., poučavao istihara-namazu, kao što ih je poučavao surama iz Kur'ana.[12] Međutim, kod nas se klanjanje istihara-namaza svelo na određene ljude ili žene koji "to znaju" činiti i njima je ovaj namaz kabul. To je pogrešno. Svaki čovjek treba klanjati za sebe. Pored toga, trebamo se zapitati, ko klanja namaz za tevbu, tesbih-namaz, duha-namaz? Gotovo da se i ne zna se za ove namaze. Namaz je sveden na ono što se mora i što je stroga obaveza.

Glavni razlog ostavljanja namaza i propuštanja nafila jeste šejtanska spletka da se nema vremena. Odgovor onima koji misle da nemaju vremena trebalo bi biti saznanje da je Muhammed, a.s., bio dostavljač Božije objave, predsjednik države koja se tek formirala, vojskovođa armije koja je neprestano ratovala, kadija u sudskim sporovima i imam ljudima u namazu. Pa ipak, imao je vremena za nafile ukazujući nam time na njihovu vrijednost i važnost.

---

[12] El-Buhari.

Svrha sunneta vezanih za farz-namaze, kao i drugih nafila, jeste približavanje Allahu, dž.š., Muhammed, a.s., kaže: “Uzvišeni Allah kaže: ***“Ko se neprijateljski ponaša prema Mom evliji, Ja ću mu najaviti rat. Najdraže čime mi se Moj rob približava jeste ono čime sam ga zadužio, a zatim Mi se on približava nafilama, sve dok ga ne zavolim. Kada ga zavolim, onda Ja budem sluh njegov kojim sluša; vid njegov kojim gleda; njegove ruke kojima radi; i njegove noge kojima putuje. Ako šta zatraži, to mu dadnem, a ako zatraži Moju zaštitu, Ja ga zaštitim.”.***[13]

U jednom predanju stoji da su sunneti ili nafile pokloni koje rob daruje Uzvišenom Allahu, dž.š. Nafila nije obavezna. Ona je odraz ljubavi prema Allahu, dž.š., koja gori u grudima onih koji je klanjaju.

Kod nas postoje dva različita poimanja sunneta vezanih za farz-namaze i dva različita pristupa obavljanja ovih sunneta.

Muslimani koji su odrasli u islamu i koji su islam učili od domaćih učenjaka kategorični su kada je u pitanju klanjanje ovih sunneta. Gotovo da ne prave razliku između farzova i sunneta. Obavljaju sunnete bez obzira na situaciju u kojoj se nalaze.

Ovakav pristup sunnetima je dobar jer će onima koji su ustrajni u obavljanju sunneta donijeti koristi na ahiretu koje su im obećane preko Muhammeda, a.s.: ***»Ko klanja dvanaest rekata sunneta u jednom danu i noći, Allah će mu sagraditi kuću u Džennetu«.***[14]

---

[13] El-Buhari.
[14] Et-Tirmizi.

Ipak, oni koji na ovakav način pristupaju sunnetima vezanim za dnevne farzove moraju znati da su sunneti dobrovoljni i da će onaj ko ih obavlja imati nagradu, a da onaj ko ih ne klanja nije griješan. Ovo je potrebno zbog toga da se ne bi miješalo ono što je obavezno sa onim što nije.

Drugi pristup sunnetima vezanim za farz-namaze, imaju oni koji nisu toliko vezani za vjekovnu praksu muslimana ovih krajeva. To su oni koji su tokom i nakon rata 1992-1995. godine ušli u islam i učili ga uglavnom od Arapa i studenata koji su studirali na univerzitetima u Saudijskoj Arabiji.

Njihov stav o sunnetima vezanim za farz namaze je dosta liberalan. Naime, sunete ikindije ili jacije gotovo da ne klanjaju. Ovo govorim iz iskustva jer kao imam znam da ti mladići sjede ispred džamije, dok se klanjaju sunneti ikindije ili jacije i čekaju da se prouči ikamet za farz-namaz. U narednim redovima vidjet ćemo da postoje predanja vezana za ove sunnete. Onima koji na takav način postupaju trebao bi biti dovoljan hadis u kojem Muhammed, a.s., kazuje: ***»Prvo za šta će čovjek biti pitan na Sudnjem danu je namaz. Ako mu namaz bude ispravan bit će spašen i sretan, a ako mu namaz bude neispravan, propast će i ostati bez nade. Ako mu bude nedostajalo farzova, Uzvišeni Allah će reči melikima: ‘Pogledajte ima li Moj rob nafila pa s njima popunite ono što nedostaje od farzova. Tako će biti i sa ostalim njegovim djelima.’«***[15]

Sunnete pet dnevnih namaza, kao i sve druge nafile, osim teravih-namaza, bolje je klanjati kod kuće. Muhammed, a.s., kaže: ***»Obavljajte (dobrovoljni) namaz kod kuće. Čovjekov najbolji***

[15] Et-Tirmizi i Ahmed.

namaz jeste onaj koji se klanja kod kuće, osim propisnog (farz-namaza).«[16]

U drugom hadisu Vjerovjesnik, a.s., kaže: ***«Klanjajte kod kuće. Nemojte od svojih kuća praviti kaburove.«***[17] Razlog tome je čuvanje od licemjerstva i rijaluka – pokazivanja pred ljudima. Međutim, ako čovjek ostavi sunnete s namjerom da ih klanja kod kuće, a ne klanja ih kod kuće, onda mu je bolje da ih klanja u džamiji.

U današnje vrijeme, vrijeme nemilosrdne borbe za golu egzistenciju, malo je ljudi kojima će na um pasti da klanjaju sunnete kod kuće, ako ih nisu klanjali u džamiji. Insistiranjem na klanjanjaju sunneta u kući može se desiti da se oni potpuno ostave. Zbog toga je za one koji nisu sigurni u sebe bolje da klanjaju sunnete u džamiji.

Muhammed, a.s., podsticao je muslimane da klanjaju sunnete dnevnih namaza. S druge strane, musliman treba znati zašto nešto radi i kakvu korist ima od toga. Ovo je potrebno i zbog toga da bi se znalo šta se gubi ako se nešto izostavlja. Na narednim stranicama navest ćemo hadise Allahovog Poslanika, a.s., vezane za vrijednost pojedinih sunneta od dnevnih namaza. Pored sunneta spomenutih u hadisu: ***«Ko redovno klanja dvanaest rekata sunneta: četiri prije podnevskog farza i dva poslije, dva poslije akšamskog farza, dva poslije jacijskog farza i dva prije sabahskog farza, Allah će mu sagraditi kuću u Džennetu.«***[18], spomenut ćemo i predanja vezana za ikindijske sunnete i sunnete prije jacijskog farza.

---

[16] El-Buhari.
[17] El-Buhari.
[18] Et-Tirmizi.

SUNNETI SABAH-NAMAZA

Dva rekata sunneta sabah-namaza su najpritvrđenija nafila vezana za dnevne namaze. Muhammed, a.s., ih nije ostavljao ni kada je bio na putu. Osim toga, ovi sunneti se naklanjavaju. Naime, onaj ko ne klanja sabah na vrijeme, kada bude naklanjavao sabah nakon izlaska Sunca, naklanjat će i sabahske sunnete.[19] Kolika je vrijednost sabahskih sunneta vidi se iz izreka Muhammeda, a.s, u kojima stoji: ***»Nemojte ostavljati sabahske sunnete makar bježali od konjice«.***[20] ***»Dva rekata sabahskog sunneta draži su mi od čitavog dunjaluka i svega što je na njemu«.***[21]

Muhammed, a.s., je na sabahskim sunnetima učio kratko. Hazreti Aiša kaže da je pomišljala da li je Muhammed a.s. učio išta više od ***Fatihe***.[22] Vjerovjesnik a.s. je često na sabahskim sunnetima učio na prvom rekatu suru ***Kul ja ejjuhel kafurun***, a na drugom suru ***Kul huvallahu ehad***. Ibn Omer, r.a., priča: ***»Ja sam mjesec dana posmatrao Božijeg Poslanika, a.s. On je na dva rekata sabahskog sunneta učio sure Kul ja ejjuhel kafirun i Kul huvallahu ehad«.***[23] Ovo potvrđuje hadis koji prenosi Hazreti Aiša, r.a., a u kojem stoji da je Muhammed, a.s., rekao: ***»Divne li su sure koje se uče na dva rekata sabahskih i dva rekata akšamskih sunneta. To su sure Kul ja ejjuhel kafirun i Kul huvallahu ehad«.***[24]

---

[19] Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh,* Sarajevo, 2002. godine, str. 368.
[20] Ebu Davud.
[21] Muslim.
[22] El-Buhari.
[23] Et-Tirmizi.
[24] Et-Tirmizi.

SUNNETI PODNE-NAMAZA

Muhammed, a.s., je uz farz od podne-namaza klanjao šest rekata sunneta. Četiri rekata prije farza i dva rekata poslije. Ovih šest rekata podnevskih sunneta su pritvrđeni (muekkede). Kada ne bi bio u prilici da klanja četiri rekata prije podnevskih farza Muhammed, a.s, naklanjao bi ih poslije farza što dovoljno govori o njihovoj pritvrđenosti.[25] Onome ko klanja podnevske sunnete i nastoji da ih ne propušta Muhammed, a.s., u nekoliko hadisa navodi koristi koje će zbog toga imati. Ummu Habiba, r.a., prenosi da je Muhammed, a.s., rekao: **»*Allah, dž.š., će zabraniti vatri da prži onoga ko redovno klanja četiri rekata prije podnevskih farzova* «**.[26]

U drugom predanju stoji: ***"Muhammed, a.s., je klanjao četiri rekata nakon što sunce pređe zenit, a prije podnevskog farza, pa je rekao: 'To je vrijeme kada se otvaraju vrata na nebu i ja volim da mi se tad na nebo uzdigne dobro djelo.'"***[27]

Vjerovjesnik, a.s., upoređuje četiri rekata podnevskog sunneta sa noćnom nafilom. Muhammed, a.s., kaže: ***"Četiri rekata prije podnevskog farza, a nakon što sunce pređe zenit, računaju se kao da su obavljeni pred zoru. Nema ništa da u tom vremenu ne slavi Allaha, dž.š."***[28]

Aiša, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: ***»Ko klanja prije podne četiri rekata sunneta kao da ih je obavio u***

---

[25] Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Sarajevo, 2002., str. 368.
[26] Hakim.
[27] Et-Tirmizi.
[28] Et-Tirmizi.

dubini noći, a ko klanja poslije jacije četiri rekata kao da ih je klanjao u noći Kadr«.[29]

Dva rekata nakon podne-namaza spomenuti su u hadisu koji navodi sve pritvrđene sunnete. Muhammed, a.s., kaže: ***«Ko redovno klanja dvanaest rekata sunneta: četiri prije podnevskog farza i dva poslije, dva poslije akšamskog farza, dva poslije jacijskog farza i dva prije sabahskog farza, Allah će mu sagraditi kuću u Džennetu«.***[30]

Kroz navedene hadise Božiji Poslanik, a.s., podstiče nas na ustrajnost u obavljanju podnevskih sunneta kako nas ne bi zaobišlo dobro koje se nalazi u njima.

Pored navedenih predanja o četiri rekata prije podnevskih farza, postoje također i predanja u kojima se navodi da je Muhammed, a.s., klanjao dva rekata prije podne.

SUNNETI IKINDIJA-NAMAZA

Ikindijski sunneti nisu pritvrđeni, što znači da ih je Božiji Poslanik, a.s., ponekad obavljao, a ponekad ostavljao. Sunneta ikindije ima četiri rekata. Selam se može predavati poslije dva rekata, a može i poslije četiri. Klanjaju se isključivo prije farza. Klanjati sunnete ikindije poslije farza je mekruhi-tahrimen.[31] Ikindijski sunneti veoma su vrijedni.

---

[29] El-Bejheki.
[30] Et-Tirmizi.
[31] Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Sarajevo, 2002. str. 233.

Muhammed, a.s., kaže: ***“Ko klanja četiri rekata prije ikindijskih farzova, neće ga dotaći vatra.”***[32]

Zatim hadis u kojem stoji: ***“Božiji Poslanik, a.s., klanjao je prije ikindije četiri rekata sunneta. Nakon dva rekata predao bi selam bliskim melekima i muslimanima i mu’minima koji su se nalazili iza njih***. *”*[33]

Klanjanjem sunneta prije ikindije vjernik se može nadati da će ući u skupinu onih koji su spomenuti u dovi Vjerovjesnika, a.s., u kojoj stoji: ***“Smilovao se Allah čovjeku koji klanja četiri rekata prije ikindijskih farza.”***[34]

Navedeni hadisi trebali bi biti dovoljan podsticaj onima koji već klanjaju ikindijske sunnete da ustraju u tome, ali i onima koji su ih do sada bez opravdanog razloga izostavljali.

SUNNETI AKŠAM-NAMAZA

Nakon akšamskog farza klanjaju se dva rekata sunneta. Dva rekata akšamskih suneta su pritvrđena i spadaju u sunnete spomenute hadisom: ***»Ko klanja dvanaest rekata sunneta: četiri prije podne i dva poslije podne, dva rekata poslije akšama, dva poslije jacije i dva prije sabahskog farza, Allah će mu sagraditi kuću u Džennetu.«***[35]

---

[32] Et-Taberani.
[33] Et-Tirmizi.
[34] Et-Tirmizi.
[35] Et-Tirmizi.

Abdullah ibn Omer, r.a., govoreći o akšamskim sunnetima kaže: ***»Klanjao sam sa Vjerovjesnikom, a.s., dva rekata poslije akšamskog farza u njegovoj kući.«***[36]

Muhammed, a.s., je rekao: ***"Najvrijedniji namaz kod Uzvišenog Allaha je akšam. Njega nije oslobođen ni putnik (musafir) ni onaj ko je u mjestu stalnog boravka (mukim). Njime Allah otpočinje noćne namaze i njime završava dnevne namaze. Ko klanja akšam i nakon njega klanja dva rekata, Allah će mu sagraditi dvorac u Džennetu."***[37]

Na akšamskim sunnetima uči se slično kao i na sabahskim. Na prvom rekatu ***Kul ja ejjuhel kafirun***, a na drugom ***Kul huvallahu ehad***. Aiša, r.a., prenosi da je Muhammed, a.s., rekao: ***»Divne li su sure koje se uče na sabhaskim i na akšamskim sunnetima: Kul ja ejjuhel kafirun i Kul huvallahu ehad.«***[38]

SUNNETI JACIJA-NAMAZA

Sunneta jacije ima osam ili šest rekata: četiri prije jacijskog farza i četiri, odnosno, dva poslije. Sunneti prije jacijskog farza nepritvrđeni su, dok su dva rekata sunneta poslije pritvrđeni.

U hadiskim zbirkama navodi se da je Vjerovjesnik, a.s., klanjao prije podne četiri rekata sunneta i poslije podne dva, poslije

---

[36] Et-Tirmizi.
[37] Et-Taberani.
[38] Et-Tirmizi.

akšama dva rekata sunneta, poslije jacije dva rekata i prije sabaha dva rekata sunneta.[39]

Pored spomenuta dva rekata sunneta koje je Vjerovjesnik, a.s., klanjao poslije jacijskih farza, on podstiče vjernike da klanjaju četiri rekata nakon jacije. Aiša, r.a., veli da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: ***»Ko klanja prije podne četiri rekata sunneta kao da ih je obavio u dubini noći, a ko klanja poslije jacije četiri rekata kao da ih je klanjao u noći Kadr.«***[40]

Dva rekata sunneta poslije jacijskih farza nisu jedina nafila koju je Muhammed, a.s., tokom noći obavljao. Nakon njih on je klanjao tokom noći od sedam do jedanaest rekata. To će biti objašnjeno u poglavlju »*Noćni namaz*«.

---

[39] Et-Tirmizi, En-Nesai. Ebu Davud.
[40] El-Bejheki.

DUHA (JUTARNJI) NAMAZ, NAMAZ IZMEĐU AKŠAMA I JACIJE (SALATUL-EVVABIN), KIJAMUL-LEJL (NOĆNI NAMAZ)

Pored sunneta vezanih za farzove dnevnih namaza, u nafile koje se klanjaju u toku jednog dana i noći spadaju: duha-namaz (jutarnji namaz), saltul-evvabin (namaz između akšama i jacije) i kijamul-lejl (noćni namaz).

DUHA-NAMAZ

Duha-namaz je jutarnja nafila. Islamski učenjaci smatraju da je duha-namaz mustehab. Hazreti Aiša, r.a., kaže: ***"Božiji Poslanik, a.s., klanjao je nekada duha-namaz, a nekada nije. Ja stalno klanjam duha- namaz"***[41]

Vrijeme duha-namaza je od pola sahata poslije izlaska sunca ili nešto više, i traje sve do podne-namaza. Hazreti Alija, r.a., kaže: ***"Allahov Poslanik, a.s., klanjao bi duha-namaz u vrijeme kada bi sunce od istoka odmaklo, onoliko koliko se sunce primakne zapadu u vrijeme ikindija- namaza."***[42]

Duha-namaz ima najmanje dva, a najviše dvanaest rekata. Ebu Hurejre, r.a., kaže: ***"Moj prijatelj Vjerovjesnik, a.s., oporučio mi je troje: da postim tri dana od svakog mjeseca, da klanjam dva rekata duha-namaza i da klanjam vitr prije odlaska na spavanje."***[43]

Hazreti Aiša bila je upitana koliko je rekata duha-namaza klanjao Božiji Poslanik, a.s., pa je rekla: ***"Allahov Poslanik, a.s., klanjao je četiri rekata duha-namaza. Na taj broj dodavao je onoliko rekata koliko je htio."***[44] Muhammed, a.s., kaže, da je Allah, dž.š., rekao: ***"O sine Ademov, klanjaj radi Mene četiri rekata početkom dana, čuvat ću te do kraja dana."***[45]

Ummu Hana, r.a., kaže: ***"Ušao je Vjerovjesnik, a.s., u moju sobu na dan osvojenja Meke, okupao se i klanjao osam rekata***

[41] El-Buhari.
[42] Ahmed.
[43] El-Buhari.
[44] Muslim.
[45] Ahmed.

duha-namaza. Nikada nisam vidjela kraće rekate, ali je u potpunosti činio ruku i sedždu."[46]

Koristi duha-namaza

1. Ko redovno klanja duha-namaz, oprostit će mu se manji grijesi. Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Muhammed, a.s., rekao: ***"Ko redovno klanja dva rekata duha-namaza oprostiti će mu se grijesi, makar ih bilo koliko je pjene na moru."***[47]

2. Za one koji budu ustrajali u klanjanju duha-namaza pripremljene su posebne počasti u Džennetu. Ebu Hurejre veli da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: ***"Na Džennetu postoje vrata koja se zovu "Duha". Kada bude Sudnji dan, govorit će se: "Gdje su oni koji su ustrajavali u obavljanju duha-namaza? Ovo su vaša vrata. Uđite u Džennet sa Allahovom milošću".***[48]

Ebu Hurejre, r.a., veli da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: ***"Ko klanja dvanaest rekata duha-namaza, Allah će mu sagraditi dvorac od zlata u Džennetu."***[49] Ebu Musa, r.a., prenosi da je Muhammed, a.s., rekao: ***"Ko ustrajno klanja četiri rekata duha-namaza, Allah, dž.š., će mu sagradit kuću u Džennetu."***[50]

3. Posebne blagodati onima koji klanjaju duha-namaz navedene su u hadisu koji prenosi Ebu Zerr, r.a. On kaže da mu je Allahov Poslanik, a.s., rekao: ***"O Ebu Zerre, ako klanjaš od duha-namaza***

---

[46] El-Buhari.
[47] Ahmed.
[48] Et-Taberani.
[49] Et-Tirmizi i Ibn Madže.
[50] Et-Taberani.

dva rekata, nećeš biti upisan u nemarne. Ako klanjaš četiri rekata, bit ćeš upisan među dobročinitelje. Ako klanjaš šest rekata, toga dana će te Allah sačuvati od grijeha. Ako klanjaš osam rekata, upisat ćeš se među pobožne, a ako klanjaš deset ili dvanaest rekata, Allah, dž.š., će ti sagraditi kuću u Džennetu."[51]

4. Obavljanje dva rekata duha-namaza zamjenjuje sadaku koju je vjernik dužan dati svaki dan. Muhammed, a.s., kaže: ***"Svako jutro na svaki vaš zglob daje se sadaka. Svaki tesbih (izgovaranje subhanalah) je sadaka: svaki tahmid (izgovaranje elhamdulillah) je sadaka; svaki tehlil (izgovaranje la ilahe illallah) je sadaka; svaki tekbir (izgovaranje Allahu ekber) je sadaka naređivanje dobra je sadaka; odvraćanje od zla je sadaka; a sve to zamjenjuju dva rekata duha-namaza."***[52]

5. Onaj ko klanja sabah u džematu, a zatim u zikru dočeka vrijeme duha-namaza, pa klanja duha-namaz ima nagradu kao da je obavio hadž i umru. Enes ibn Malik, r.a., kaže da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: ***"Ko klanja sabah u džematu, zatim sjedi spominjući Allaha, dž.š., dok sunce ne izađe, a potom klanja dva rekata ima nagradu kao da je obavio hadž i umru."*** Enes kaže da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: ***"Potpuno, potpuno, potpuno."***[53]

6. Četiri rekata duha-namaza osiguravaju Božiju zaštitu tokom dana. Vjerovjesnik, a.s., kaže da je Uzvišeni Allah, dž.š., rekao: ***"O sine Ademov, klanjaj radi Mene četiri rekata početkom dana, čuvat ću te do kraja dana."***[54]

---

[51] El-Bezar.
[52] Muslim.
[53] Et-Tirmizi.
[54] Ahmed.

Način obavljanja duha-namaza

Nijet duha-namaza je: "*Nevejtu en usalijje lillahi teala salated duha, edaen mustakbilel kibleti Allahu ekber.*"

Duha-namaz se može klanjati u džematu, a može i pojedinačno, mada je bolje klanjati ga pojedinčano. Itban, r.a., kaže: ***"Došli su mi Božiji Poslanik, a.s., i Ebu Bekr, a dan je bio poodmakao. Mi smo se poredali iza njega (Vjerovjesnika, a.s.,) i on je klanjao dva rekata duha-namaza."***[55]

Ako se klanja četiri i više rekata duha-namaza, selam se predaje nakon svaka dva rekata. Na rekatima duha-namaza uči se kratko. To je vidljivo iz već spomenutog predanja od Ummu Hane u kojem stoji**: "*...Nikada nisam vidjela kraće rekate, ali je u potpunosti činio ruku i sedždu."***[56] Uglavnom se uče sure iz posljednjeg džuza. Ovo je suprotno od noćnog namaza na kojem se uče duže sure iz Kur'ana. Vjerovatno je razlog kraćeg učenja na kijamu kod duha-namaza činjenica da se ova nafila klanja u vrijeme kada je čovjek poslovno najaktivniji i ima manje slobodnog vremena za dobrovoljne namaze od noći u kojoj se odmara. A Allah najbolje zna.

Na osnovu navedenih hadisa jasna je vrijednost klanjanja duha-namaza. Šejtan, neka je Allahovo proklestvo na njimu, uspavao je vjernike tako da sabah-namaz, koji se klanja od zore do izlaska sunca, klanjaju u vremenu od izlaska sunca do podne-namaza. To je vrijeme duha-namaza, a ne sabaha.

---

[55] El-Buhari.
[56] El-Buhari.

NAMAZ IZMEĐU AKŠAMA I JACIJE

Dva rekata sunneta nakon akšamskih farza spadaju u sunneti-muekkede, pritvrđene sunnete. Hazreti Aiša veli da je Muhammed, a.s., rekao: ***"Najbolji namaz kod Uzvišenog Allaha je akšam. Njega nije oslobođen ni putnik (musafir) ni onaj ko je u mjestu stalnog boravka (mukim). Njime Allah otpočinje noćne namaze i njime završava dnevne namaze. Ko klanja akšam i nakon njega klanja dva rekata, Allah će mu sagraditi dvorac u Džennetu."***[57]

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Muhammed, a.s., rekao: ***"Ko klanja nakon akšama šest rekata, kao da je ibadetio čitavu godinu ili kao da je Lejletul-kadr proveo u ibadetu."***[58]

Sevban, r.a., veli da je Muhammed, a.s., kazao: ***"Ko se osami u džamiji od akšama do jacije, i ne progovori ništa osim ono što je vezano za namaz i učenje Kur'ana, ima pravo kod Allaha da mu sagradi u Džennetu dva dvorca od kojih je svaki prostran koliko stotinu godina hoda. Između ta dva dvorca bit će zasađeno drveće i zelenilo, pa kada bi svi stanovnici Zemlje htjeli da ga obiđu, izmorili bi se dok bi to postigli."***[59]

Pored navedenih, postoje i druga predanja kojima se vjernici podstiču da ustraju u obavljanju dobrovoljnog namaza između akšama i jacije.

---

[57] Et-Taberani.
[58] Et-Tirmizi, Ibn Madže.
[59] Ibn Mubarek.

Nafila između akšama i jacije ima najmanje dva, a najveći broj rekata zavisi od samog klanjača. Ukoliko se klanja četiri i više rekata, selam se predaje nakon svaka dva.

Nije precizirino šta se uči na kijamu ove nafile tako da klanjač može izabrati ono što je njemu najlakše. Obično se uče sure ***Kul ja ejjuhel kafirun***, ***Kul huvallahu ehad*** i ***Ajetul-kursijja***.

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usallije lilahi teala salatel evvabine edaen mustakbilel kibleti Allahu ekber.*"

NOĆNI NAMAZ

Što se tiče vrijednosti oživljavanja noći, u Kur'anu stoji: ***"Ta ustajanje noću jače djeluje i izgovara se jasnije."***[60]

Ili ajet u kome stoji: ***"Bokovi njihovi se lišavaju postelja i oni se Gospodaru svome iz straha i želje klanjaju."***[61]

Ili ajet: ***"I oni koji noći provode pred Gospodarem svojim na tle padajući u molitvi."***[62]

Ili ajet: ***"Probdij dio noći kao nafilu."***[63]

Noćni namaz - kijamul-lejl, jeste dobrovoljni namaz kojim se noć provodi u ibadetu. Čitajući islamsku literaturu vezanu za odgoj ličnosti neizostavan segment odgajanja iskrenog muslimana je ustajanje noću, dok ljudi spavaju, i provođenje noći u ibadetu. To je

---

[60] El-Muzemmil, 20.
[61] Es-Sedžda, 16.
[62] El-Furkan, 64.
[63] El-Isra, 79.

bila i ostala osobina Allahu iskreno odanih robova. Ustaljena praksa među muslimanima jeste klanjanje pet rekata noćnog namaza i to u džamiji. Tih pet rekata su dva rekata sun-sunneta jacije i tri rekata vitra. Međutim, Allahov Poslanik, a.s., podsticao je vjernike da svoje nafile klanjaju kod kuće. To je potrebno da bi vjernik bez bojazni od licemjerstva ili pretvaranja razgovarao sa svojim Gospodarom Allahom, dž.š., i da bi sa sigurnošću znao da obavlja namaz iskreno radi Allaha, dž.š., a ne radi ljudi. Kako će vjernik znati da su njegovi namazi radi Allaha ako nikada ne klanja nafile sam? Ako je njegov namaz kad je sam po dužini trajanja i načinu obavljanja isti kao i namaz koji se obavlja među ljudima, nadati se, ako Bog da, da je on od iskrenih. U suprotnom, treba nastojati postići ovaj stepen i boriti se protiv šejtana.

Dalje, da bi čovjek napredovao ka Uzvišenom Allahu, pored uobičajenih svojstava dva su presudna: klanjanje u noći i borba protiv svojih strasti. Pogledajmo šta Vjerovjesnik, a.s., kaže mladiću Abdullahu ibn Omeru: ***"Divan li je mladić ibn Omer, samo još da klanja noću."***[64]

Muhammed, a.s., budio je svoju kćerku Fatimu i Aliju, r.a., da ustaju noću i da klanjaju. Vjerovjesnik, a.s., je otac hazreti Fatimi. Kao i svaki otac i on svojoj kćerki želi dobro. Zbog toga je budi da ustaje noću i da klanja jer je u tome dobro i ovog i drugog svijeta. Vjerovjesnik, a.s., je jedne noći došao Aliji i Fatimi i rekao: ***"Zar ne klanjate?*** **Hazreti Alija reče*****: 'Allahov Poslaniče, naše su duše u Allahovim rukama. Kada bude htio da nas probudi, probudit će nas.'*****. Kad smo mu to rekli, on se okrenuo i ništa nije rekao.**

[64] El-Buhari.

Pošto se potpuno okrenuo, čuo sam ga kako se udara po stegnu i govori: *'Ali je čovjek, više nego iko, spreman da raspravlja.'"*[65]

Ukoliko čovjek nije siguran da će ustati i klanjati, može noćni namaz klanjati i pred spavanje. Imami Gazali kaže*: "Pametan će iskoristiti vrijeme u prvom dijelu noći, a disciplinovan i jak će to klanjanje ostaviti za kraj noći.*"[66]

Međutim, to je pravilo važilo u vrijeme kada nije bilo tehničkih pomagala koja ljudima olakšavaju ustajanje noću (sat sa alarmom). U današnje vrijeme vrlo je lahko probuditi se u krajem noći. Ono što ljudima danas otežava ustajanje noću jeste lijenost. A to je već pitanje srca i vjere.

Ebu Hurejre, r.a., kaže: ***"Moj prijatelj, Vjerovjesnik, a.s., oporučio mi je troje: da postim tri dana od svakog mjeseca, da klanjam dva rekata duha-namaza i da klanjam vitr prije odlaska na spavanje."***[67] A vitr je, kao što je poznato, posljednji namaz koji se noću klanja.

Muhammed, a.s., insistirao je na klanjanju noćnog namaza i zbog istine da u svakoj noći postoji jedno određeno vrijeme u kojem se primaju dove. Allahov Poslanik, a.s., kaže: ***"Uistinu, u noći postoji jedno određeno vrijeme, pa ako bi musliman u tom času zatražio od Allaha kakvo dobro na dunjaluku ili ahiretu, Allah bi mu to podario. To vrijeme postoji u svakoj noći."***[68] Postoji li bolji način od namaza da musliman provede to blagoslovljeno vrijeme u dovi, jer jenamaz najbolja dova?

---

[65] El-Buhari, posljednji dio Vjerovjsnikovog, a.s., govora je 54. ajet sure El-Kehf.
[66] Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Zikrovi i Dove*, Sarajevo, 2002, str. 265.
[67] El-Buhari.
[68] Muslim.

Od Mugire b. Šu'be, r.a., prenosi se da su noge Božijeg Poslanika, a.s., otjecale od klanjanja velikog broja namaza i dužine stajanja na namazu, pa mu je rečeno: "Zar je potreban toliki napor, a oprošteni su ti svi grijesi"? Muhammed, a.s., odgovori: ***"Pa zar da budem nezahvalni rob."***[69] Ovo je zapravo suština noćnog namaza. Oni koji su osjetili slast imana, oni koje je Allah sačuvao od grijeha ili im je oprostio grijehe klanjaju i provode noći u ibadetu iz zahvalnosti.

Oni pak koji čine grijehe i nisu sigurni kakav je njihov položaj kod Allaha trebali bi klanjati noću iz želje za postizanjem stepena dobrih prije nas. A glavna karekteristika i običaj Allahovih dobrih robova jeste noćni namaz. Muhammed, a.s., kaže: ***"Ustajte i klanjajte noću! Zaista je ustajanje i klanjanje noću običaj dobrih prije vas. Njime se približava Allahu, dž.š., njime se prikrivaju loša dijela, njime se odstranjuje bolest od tijela i njime se štiti od grijeha."***[70]

Najslabiji stepen provođenja noći u ibadetu jeste klanjanje jacije i sabaha u džematu. Muhammed, a.s., kaže: ***"Ko klanja jaciju u džematu kao da je pola noći proveo u ibadetu, a ko klanja i sabah u džematu kao da je cijelu noć proveo u ibadetu."***[71] Neko će kazati: "Ovo je lahko." Ako je tako, neka ode u svoju džamiju ujutro na sabah, pa neka vidi koliko vjernika na ovaj najjednostavniji način provede noć u ibadetu. S druge strane, onaj ko prespava noćne namaze, sabah i jaciju, može se nadati samo kazni. U Buharijinom sahihu stoji: ***"Što se tiče onoga što lupa svoju glavu kamenom, to je***

---

[69] El-Buhari.
[70] Et-Tirmizi.
[71] Muslim.

onaj koji prihvati Kur'an pa ga odbaci, a propisani namaz (jaciju i sabah) prespava."[72]

Vjerovjesnik, a.s., najmanje je klanjao sedam rekata noćnog namaza, a najviše trinaest. Aiša, r.a., kaže: ***"Allahov Poslanik, a.s., ni u ramazanu, ni osim ramazana nije klanjao više od jedanaest rekata. Klanjao bi četiri rekata, ne pitaj za njihovu ljepotu i dužinu. Zatim je klanjao druga četiri rekata, ne pitaj za njihovu ljepotu i dužinu. Zatim je klanjao tri rekata."***[73]

Na osnovu ovog predanja vidljivo je da se noćni namazi mogu klanjati i po četiri rekata, ali je bolje klanjati tako što će se selam predavati nakon svaka dva rekata. Muhammed, a.s., kaže: ***"Noćni namaz je po dva rekata."***[74]

Vrijeme noćnog namaza nastaje odmah nakon klanjanja jacije i traje do zore. Najbolje je klanjati noćni namaz u posljednjoj trećini noći. Muhammed, a.s., kaže: ***"Vrijeme kada je Gospodar najbliže svome robu je u posljednjoj trećini noći. Ako možeš biti od onih koji tada spominju Allaha, budi!"***[75]

Ipak, ako čovjek nije siguran da će ustati, klanjat će noćni namaz pred spavanje. Ebu Hurejre, r.a., kaže: ***"Moj prijatelj, Vjerovjesnik a.s., oporučio mi je troje: da postim tri dana od svakog mjeseca, da klanjam dva rekata duha namaza i da klanjam vitr prije odlaska na spavanje."***[76]

---

[72] El-Buhari.
[73] El-Buhari.
[74] El-Buhari i Et-Tirmizi.
[75] Et-Tirmizi.
[76] El-Buhari.

Ukoliko bi se onaj koji je klanjao vitr-namaz probudio tokom noći, nema smetnje da klanja noćni namaz. Međutim, neće na kraju namaza ponovo klanjati vitr jer je u jednoj noći dovoljan jedan vitr-namaz.[77]

Nijet za noćni namaz je: "*Nevejtu en usallije lillahi teala salatel lejli edaen mustakbilel kibleti Allahu ekber*."

Ako neko redovno klanja noćni namaz, pa ga zbog nekog opravdanog razloga, umor i bolest, ne klanja noću dozvoljeno mu je da ga naklanja danju. Hazreti Omer, r.a., prenosi da je Muhammed, a.s., rekao: "Onaj ko prespava svoj vird (ibadet) ili nešto od njega , u noći, pa to onda prouči između sabaha i podne, upiše mu se kao da ga je proučio u noći."[78]

Na rekatima noćnog namaza dugo se uči Kur'an. Mugire, r.a., u navedenom hadisu prenosi da su noge Božijeg Poslanika, a.s., otjecale od dugog stajanja u namazu. Huzejfe, r.a., kaže: ***"Jedne noći klanjao sam sa Allahovim Poslanikom, a.s. On je otpočeo učiti suru El-Bekara. Ja rekoh u sebi: 'Učinit će ruku' nakon sto ajeta. Kada ih je proučio rekoh: 'Nakon nje (El-Bekara) učiniti će ruku'. (Pošto je proučio suru El-Bekara) otpočeo je učiti suru En-Nisa, a nakon nje i suru Ali Imran koju je i proučio. Učio je tako da je svaki harf izgovarao pravilno i tečno. Kada bi proučio ajet u kojem se spomijne tesbih, izgovorio bi ga (tj. proučio bi subhanallah). Kada bi naišao na ajet koji govori o dovi, proučio bi je (dovu). Kada bi naišao na ajet u kome se traži zaštita od šejtana, tražio bi je (zaštitu). Zatim je učinio ruku' učeći subhane rabbijel***

---

[77] Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Sarajevo, 2002., str. 364.
[78] Muslim.

azim. Ostao je na ruku' koliko i na kijamu. Nakon toga je rekao semiallahu li men hamideh rabbena lekel hamd. Zatim je dugo stajao, blizu onoliko koliko je ostao na ruku'. Zatim je učinio sedždu učeći subhane rabbijel a'la , a sedžda je bila duga skoro koliko i kijam."[79]

Vrijednost noćnog namaza

1. Klanjanje noćnog namaza odlika je vjernika i Allahovih iskrenih robova. Opisujući ih, Allah u Kur'anu kaže: ***"Bokovi njihovi se lišavaju postelja i oni se Gospodaru svome iz straha i želje klanjaju."***[80] Ili ajet: ***"I oni koji noći provode pred Gospodarem svojim na tle padajući u molitvi."***[81]

2. Noćni namaz je najbolji namaz nakon farzova. Muhammed a.s. kaže: ***"Najbolji post nakon ramazana je u Allahovom mjesecu muharremu, a najbolji namaz nakon propisanog (farz-namaza) jeste noćni namaz."***[82]

3. Noćni namaz je jedan od uzroka koji će klanjača uvesti u Džennet. Allahov Poslanik, a.s., kaže: ***"O ljudi, nazivajte selam, dijelite hranu i klanjajete noću dok drugi ljudi spavajuući ćete u Džennet u miru."***[83]

4. Oni koji klanaju noćni namaz bit će upisani u knjigama meleka kao zakiri - oni koji mnogo spominju Allaha. Nagrada za

[79] Muslim.
[80] Es-Sedžde, 16.
[81] El-Furkan, 64.
[82] Muslim.
[83] Et-Tirmizi.

zakire je Džennet. Muhammed, a.s., kaže: ***"Ko ustane noću i probudi svoju ženu, pa zajedno klanaju dva rekata, upisat će se u one koji mnogo Allaha spominju (zakire)."***[84]

5. Noćni namaz približava čovjeka Allahu, dž.š., i čuva ga od grijeha i bolesti Vjerovjesnik, a.s., kaže: ***"Ustajte i klanjajte noću! Zaista je ustajanje i klanjanje noću običaj dobrih prije vas. Njime se približava Allahu, dž.š., njime se prikrivaju loša dijela, njime se odstranjuje bolest od tijela i njime se štiti od grijeha."***[85]

6. Onaj ko klanja noćni namaz u posljednjoj trećini noći čini dovu u vrijeme kada se dova prima. Alija, r.a., veli da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: ***"Uzvišeni Allah spušta se svake noći od petka na zemaljsko nebo, od početka do kraja noći, a u ostalim noćima u zadnjoj trećini, pa naređuje meleku da doziva: Ima li i jedan molilac, pa da mu dam, ima li i jedan pokajnik, pa da mu pokajanje primim, ima li neko ko traži oprost, pa da mu oprostim. O tražitelju dobra približi se. O tražitelju zla prođi se."***[86]

7. Noćnim namazom zadobija se Allahova, dž.š., milost. Božiji Poslanik, a.s., kaže: ***"Smilovao se Allah, dž.š., čovjeku koji ustane noću i klanja, a zatim probudi svoju ženu pa i ona klanja, a ako ona odbije, on je pokvasi vodom po licu. I smilovao se Allah, dž.š., ženi koja ustane noću pa klanja, zatim probudi svog muža pa i on klanja, a ako odbije ustati, ona ga pokvasi vodom po licu."***[87]

8. Noćni namaz je uzrok da se čovjek proljepša. Muhammed, a.s., kaže: ***"Ko umnoži svoje namaze noću uljepšat će mu se lice***

---

[84] Ebu Davud.
[85] Et-Tirmizi.
[86] Ahmed.
[87] Ebu Davud.

danju.”[88] Za ovo je upitan Hasan el-Basri pa je rekao: “Zar nisu oni koji bdiju noću najljepši ljudi. To je zbog toga što oni prijateljuju sa Allahom, dž.š., pa ih On prekrije Svojim nurem.”

9. Ko klanja noćni namaz, Allaha radi, dobit će u Džennetu specijalnu nagradu. Vjerovjesnik, a.s., kaže: ***“Uistinu, na Džennetu postoje vrata kod kojih se vanjski dio vidi iznutra, a unutrašnji s vana.”*** Jedan beduin reče***: “Za koga su, Božiji Poslaniče?”*** Muhammed a.s. odgovori***: “Za onoga ko uljepša govor, daje hranu, ustrajno posti, i klanja noću dok drugi ljudi spavaju.”***[89]

Pripreme za noćni namaz

Gazali u svom čuvenom djelu *Ihaju ulumud-din* navodi osam priprema koje treba uraditi onaj koji želi da provede noć u ibadetu. Četiri pripreme su javne, a četiri tajne.

Prva javna priprema jeste da se ne pretjeruje sa jelom i pićem, jer mnogo jela i pića donosi san i otežava stajanje u namazu.

Druga je da rob danju ne bude opterećen teškim poslovima, jer teški poslovi također donose san na oči.

Treća vanjska priprema za noćni namaz jeste odmaranje poslje podne-namaza. Odmor nakon podne olakšava bdijenje noću.

Četvrta je priprema da rob tokom dana ne čini grijehe. To pomračuje srce i udaljava čovjeka od Allahove, dž.š., milosti.

---

[88] Ibn Madže.
[89] Et-Tirmizi.

Prva tajna priprema za noćni namaz je čuvanje srca od mržnje prema nekom od muslimana, od novotarija i od preokupiranosti dunjalučkim stvarima i brigama. Onaj ko ustane da klanja noću, a okupiran je dunjalučkim brigama, kroz glavu mu prolaze razne misli i šejtanske vesvese. Za ovakvog je kazano: *"I kada si budan, ti si kao onaj koji spava*."

Druga je tajna priprema ispunjenost srca kratkoćom nade. Čovjek koji skrati nadu razmišlja o ahiretskim strahotama i džehennemskim provalijama, te san odlazi od njega. Tavus je rekao: *"Kada se spomene Džehennem, san odlazi od pobožnih*."

Treća skrivena priprema je da shvati vrijednost bdijenja noću slušanjem ajeta i hadisa koji su navedeni, te tako postane nepokolebljiv u želji da dostigne sevape onih koji bdiju noću.

Četvrta je priprema i najčasniji poticaj ljubav prema Allahu, dž.š. Kada rob zavoli Allaha, dž.š., on, bez sumnje, zavoli samoću sa Njim i uživa u razgovoru nasamo sa svojim Voljenim.

TERAVIH-NAMAZ

Teravih-namaz (teravija) je pritvrđeni sunnet – sunneti muekkede za muškarce i žene u noćima mjeseca ramazana. Muhammed, a.s., je rekao: *"**Ko u ramazanu klanja noćni namaz, vjerujući u Allaha i nadajući se Njegovoj nagradi, bit će mu***

oprošteni raniji grijesi.[90] Nazvan je teravih-namaz zbog pauze koja se pravi nakon svaka četiri rekata. Teravih znači odmor.[91]

Način obavljanja teravih-namaza

Najbolje je da se teravija obavlja u džematu, u džamiji. Ko klanja sam pogriješio je, jer je postupio suprotno konsenzusu učenjaka (idžma) po kojem je sunnet obavljati taj namaz u džematu u džamiji.[92] Potvrđeno je da je Vjerovjesnik, a.s., obavljao teraviju u džematu. Napustio je njeno klanjanje u džematu iz milosti prema svom ummetu bojeći se da im to ne postane obaveza. Prenosi se od Aiše, r.a., ***da je Allahov Poslanik, a.s., klanjao u džamiji jedne noći. Za njim je narod klanjao. Sljedeće noći se njihov broj povećao. Sakupili su se i treće i četvrte noći, ali im Poslanik a.s. nije došao. Kada je osvanulo, on je rekao: «Vidio sam šta ste učinili i jedino što me je spriječilo da vam dođem je bojazan da vam (teravija) ne postane obaveza». To je bilo u ramazanu."***[93]

Broj rekata teravih-namaza

Teravija ima dvadeset rekata i deset puta se predaje selam. To je stanovište izrazite većine učenjaka. Es-Saib ibn Jezid je rekao: ***«U vrijeme Omera, r.a., klanjali smo dvadeset rekata. Isto smo klanjali u vrijeme Osmana, r.a., i Alije, r.a.,»***[94]

[90] El-Buhari.
[91] Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Sarajevo, 2002., str. 528-529.
[92] Ibidem, str. 529.
[93] Ibidem, str. 530.
[94] Ibidem, str. str. 528.

Nakon svaka četiri rekata lijepo je napraviti pauzu, odmor koji će se iskoristiti u zikru, učenju Kur'ana ili će se jednostvno šutjeti.

Šta se uči na rekatima teravih-namaza

Imam uči u teraviji onoliko koliko neće dovesti do nezadovoljstva džemata koji klanja za njim. Najbolje je ako džemat neće biti nezadovoljan da uči deset ajeta na svakom rekatu jer se time postiže sunnet, koji je da se završi hatma Kur'ana tokom teravija.[95]

Teravih-namaz, kao i svaki drugi namaz, potrebno je obaviti dostojanstveno i skrušeno. Imam treba da jasno i razgovjetno uči Kur'an na teraviji. To učenje može biti kratko, tri kraća ili jedan duži ajet, ali ne smije biti takvo da se ne razumije šta se uči jer je kiraet - pravilno učenje Kur'ana u namazu jedan od namaskih ruknova.

Vrijeme teravih-namaza

Vrijeme teravije je poslije jacija-namaza i nije dozvoljeno prije nje, jer je teravija dobrovoljni namaz koji je sunnet klanjati poslje jacije, pa je stoga ona poslije jacije. Najbolje je da se klanja prije vitra.[96]

Nijet za teravih-namaz je: "*Nevejtu en usallije lillahi teala salatet-teravihi (išrine rekaten) edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber.*"

---

[95] Ibidem, str. str. 532.
[96] Ibidem, str. str. 532.

DRUGO POGLAVLJE

NAFILE U POSEBNIM OKOLNOSTIMA

salatul-kusuf, salatul-istiska, salatul-hadže, salatut-tesbih, salatul-istihareti, salatut-tevbe, salatul-vudui, tehijjetul-mesdžid, salatuš-šukr, namaz po dolasku s puta

NAMAZ PRI POMRAČENJU SUNCA I MJESECA

Pomračenje Sunca ili Mjeseca astrološke su pojave, koje se dešavaju u tačno određeno vrijeme i po zakonitostima koje vladaju u svemiru. Smjena dana i noći, pomračenje Sunca i Mjeseca, spuštanje kiše i druge prirodne pojave znakovi su od Uzvišenog Allaha o kojima ljudi trebaju razmišljti i iz kojih trebaju izvlačiti pouke. Muhammed, a.s., govoreći o pomračenju Sunca i Mjeseca kaže: ***"...Allah njima zastrašuje Svoje robove."***[97]

U vrijeme Muhammeda, a.s., ljudi su na različit način tumačili ove pojave pridavajući im značaj kakav one objektivno nemaju. Različita sujevjerja vezana za pomračenje Sunca bila su raširena među ljudima. Ljudi su vjerovali da se pomračenje Sunca ili Mjeseca dešava zbog toga što se neko rodio ili umro. Takva vjerovanja dokinuo je Muhammed, a.s. Ibn Abbas, r.a., prenosi da je Muhammed, a.s., rekao: ***"Zaista su Sunce i Mjesec znakovi od Allahovih, dž.š., znakova. Pomračenje Sunca ili Mjeseca ne dešava se zbog smrti nekoga ili zbog nečijeg života. Pa kada vidite to (pomračenje), spominjite Uzvišenog Allaha."***[98]

Allah, dž.š., je odredio da se neposredno nakon što je umro Ibrahim, sin Muhammeda, a.s., desi pomračenje Sunca. Ljudi su počeli govoriti da se pomračenje desilo zbog smrti Poslanikovog a.s. sina. Muhammed, a.s., tada je izrekao gore navedeni hadis.

---

[97] El-Buhari.
[98] El-Buhari i Muslim.

Sunnet je pri pomračenju Sunca ili Mjeseca učiti što više dova, spominjati Allaha, dž.š., i klanjati posebnu nafilu. Mugire ibn Šu'be, r.a., prenosi se da je Muhammed, a.s., rekao: ***"Pa kada vidite to (pomračenje), molite Allaha i klanjajte."***[99]

Namaz prilikom pomračenja Sunca ili Mjeseca ima dva rekata koji imaju formu ostalih nafila-namaza.[100] Međutim, postoje različite verzije ovog namaza, tj. postoje različita predanja o načinu klanjanja kusuf-namaza.

Hanefijska pravna škola stoji na stanovištu da se kusuf-namaz (namaz pri pomračenju Sunca ili Mjeseca) klanja kao i svaka druga nafila.[101] Muhammed, a.s., rekao je: ***"Kada se desi pomračenje Sunca ili Mjeseca, klanjajte kao posljednji namaz koji ste klanjali od propisanih namaza."***[102] Slična predanja bilježe Hakim i Ebu Davud

Pošto se pomračenje Sunca za vrijeme Muhammeda, a.s., desilo početkom dana, a posljednji namaz koji su klanjali bio je sabah, to je Vjerovjesnik a.s. klanjao kusuf-namaz kao što se klanja sabah.[103] Ebu Bekr, r.a., kaže: ***"Bili smo kod Allahovog Poslanika a.s. kada se pomračilo Sunce. Vjerovjesnik, a.s., ustade i uđe u džamiju vukući svoj ogrtač. I mi smo ušli. On nam je klanjo dva rekata dok se Sunce nije pojavilo. Vjerovjesnik, a.s., reče:***

[99] El-Buhari i Muslim.
[100] Muhamed Seid Serdarević, *Fikhul ibadat*, Sarajevo, 1994., str. 76.
[101] Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Sarajevo, 2002., str. 407.
[102] En-Nesai.
[103] Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Sarajevo, 2002., str. 408.

'Pomračenje Sunca i Mjeseca nije zbog nečije smrti. Kada primjetite (pomračenje), klanjajte i molite dok se ne rastupi.'"[104]

Velika većina ostalih učenjaka uzima kao argument izjavu hazreti Aiše, r.a., koja kaže: ***"U vrijeme Božijeg Poslanika, a.s., desilo se pomračenje sunca, pa je Vjerovjesnik a.s. sa svijetom klanjao namaz. Stajao je na nogama i to stajanje oduljio. Zatim se sageo na ruku i taj ruku oduljio. Potom se uspravio i dugo stajao, ali kraće od prvog stajanja. Zatim je ponovo učinio ruku i oduljio ga, ali se zadržao kraće nego na prvom rukuu. Zatim se spustio na sedždu i oduljio tu sedždu. Na drugom rekatu je postupio kao i na prvom. Zatim se okrenuo, a Sunce se već pojavilo. Zatim je održao govor svijetu. Zahvalio Allahu, dž.š., i izrekao najljepšu pohvalu, a zatim rekao: 'Sunce i Mjesec su dva Allahova znaka. Do njihova pomračenja ne dolazi zbog nečije smrti niti radi nečijeg života. Kada to primjetite molite Allaha, veličajte Ga, klanjajte namaz i djelite sadaku.' Zatim je Muhammed, a.s., rekao: "Ummete Muhammedov! Tako mi Allaha, niko više od Allaha ne želi da mu rob ili robinja ne učine blud. Umete Muhammedov! Allaha mi, kada biste znali ono što ja znam, malo biste se smijali a mnogo biste plakali.'"***[105]

Iz hadisa je vidljivo da je Muhammed, a.s., klanjao posebnu formu namaza prilikom pomračenja. Nakon kijama učinio je ruku. Poslije rukua ponovo je bio na kijamu. Nakon toga ponovo je učinio ruku poslije kojeg je učinio sedždu. Na isti način klanjao je i drugi rekat. Dakle, klanjao je dva rekata sa četiri kijama, četiri rukua i četiri sedžde.

---

[104] El-Buhari.
[105] El-Buhari.

Imami hanefijskog mezheba nisu uzeli u obzir ovaj stav zbog kontradiktornosti. Ta kontradiktornost proizlazi iz toga što se u drugim predanjima navodi da na svakom rekatu imaju po tri, po četiri, ili po pet rukua na svakom rekatu.[106] Dakle, kusuf-namaz klanja se kao bilo koja druga nafila od dva ili četiri rekata.

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usallije salatel-kusufi edaen mustakbilel kibleti Allahu ekber*."

Lijepo je prilikom klanjanja kusuf-namaza oduljiti sa učenjem Kur'ana, rukuom i sedždom. Namaz prilikom pomračenja trebao bi trajati toliko dugo koliko traje pomračenje. U svim predanjima koja govore o kusuf-namazu navodi se da je Poslanik, a.s., završio s namazom kada se Sunce potpuno pojavilo. U tome se ogleda posebna Allahova milost jer su tek savremena naučna dostignuća otkrila štetnost gledanja pomračenja bez zaštite. Allah je zaštitio vjernike namazom koji je ustanovljen prilikom pomračenja.

Također je lijepo klanjati kusuf-namaz u džematu. Abdullah ibn Amr kaže: ***"Kada je za vrijeme Božijeg Poslanika, a.s., došlo do pomračenja Sunca oglašeno je da će se namaz džematile klanjati."***[107]

Namaz pri pomaračenju Sunca ili Mjeseca klanja se bez ezana i bez ikameta. Ukoliko se radi o pomračenju Sunca, imam će učiti u sebi, a ako je pomračenje Mjeseca, imam će učiti naglas.

Nakon obavljenog namaza sunnet je da se imam okrene prema džematu i održi predavanje.

---

[106] Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Sarajevo, 2002., str. 409.
[107] El-Buhari.

NAMAZ ZA KIŠU

Uzvišeni Allah, dž.š., kaže: ***"Sve živo stvorili smo od vode."***[108]

Voda je život. U današnje doba, doba nauke i naučnih dostignuća potvrđena je istinitost Allahovih riječi. Naš planet je planet vode. Život na Zemlji je nazamisliv bez vode i sva stvorenja ovise o njoj. Uzvišeni Allah iskušava Svoje robove, ili ih kažnjava zbog njihovih grijeha nestašicom vode. Muhammed, a.s., kaže: ***"Niko ne zna kad će pasti kiša."***[109]

Kiša se u Kur'anu naziva Allahovom milošću, i samo zahvaljujući Njegovoj milosti ona pada. Allah kaže***: "I On šalje vjetrove kao radosnu vijest, kao prethodnicu milosti Svoje; i Mi s neba čistu vodu spuštamo."***[110] ***"On šalje kišu kad oni izgube svaku nadu i rasprostire blagoslov Svoj; On je zaštitnik pravi i jedini dostojan hvale."***[111]

U vrijeme kada je suša, vrijeme kada usjevi propadaju, a životinje i ljudi pate zbog nedostatka vode u islamu je ustanovljena kišna dova i namaz koji se tom prilikom klanja. Vjernici se ne smiju u svojim molitvama obraćati nikom drugom osim Allahu niti vjerovati da postoji neki drugi razlog što kiša ne pada osim Allahove zabrane.

---

[108] El-Enbija, 30.
[109] El-Buhari.
[110] El-Furkan, 48.
[111] Eš-Šura, 28.

Kur'an nas podsjeća da je osnovni razlog što kiša ne pada ustrajnost ljudi u grijehu za koji ne traže oprosta od Allaha, dž.š., koji u Kur'anu kaže: ***"I govorio sam im: Tražite od Gospodara svoga oprost jer On, zaista, mnogo prašta. On će vam obilatu kišu slati."***[112] Dakle, da ljudi koji čine grijehe traže oprosta od Allaha, kiša bi stalno padala. Međutim, nije tako. Ljudi su zaboravili Allaha, pa nas Allah opominje na Sebe sušom, dugim vremenskim periodom bez kiše.

Sunnet je prilikom teške suše učiti dovu za kišu i klanjati dva rekata nafile. Prvo se čini dova za kišu, a nakon toga se klanjaju dva rekata. Abdullah ibn Zejd, r.a., kaže: ***"Vjerovjesnik, a.s., izašao je na musalu (određeno mjesto gdje se klanja bajram-namaz) i molio za kišu. Tom prilikom okrenuo se prema Kibli, izvratio svoj ogrtač i klanjao dva rekata."***[113]

Hazreti Aiša, r.a., kaže: "***Ljudi su se požalili Vjerovjesniku, a.s., na sušu. Muhammed, a.s., naredio je da se na musali postavi minber i odredi dan kada će se ljudi iskupiti. Allahov Poslanik, a.s., izašao je (određenog dana) kada se pokazao samo rub sunca. Sjeo je na minber, iskazao zahvalu Allahu, dž.š., havalio Ga, a zatim rekao: 'Vi se žalite na nerodnost vaših krajeva i na dugotrajnu sušu. Allah je rekao da Ga za sve molite i da će vam se odazvati.' Zatim je Muhammed, a.s., proučio dovu: 'Hvala Allahu, Stvoritelju svih svjetova, Blagom i Milostivom, Gospodaru Sudnjeg dana. Nema boga osim Allaha. On čini ono što hoće. Allahu moj ti si jedini Bog i nema drugog boga osim Tebe. Ti si gospodar svega, a mi smo pravi siromasi. Spusti nam kišu i ojačaj nas i održi nas do***

---

[112] Nuh, 10-11.
[113] El-Buhari.

smrti." Vjerovjesnik je tokom učenja dove držao podignute ruke tako da mu se vidjela bjelina ispod pazuha. Leđima je bio okrenut svijetu, izvraćenog ogrtača. Nakon toga okrenuo se svijetu, sišao s minbera i klanjao dva rekata nafile.'"[114]

Pored dove navedene u ovom hadisu, Buharija navodi drugu, kraću dovu koja glasi:

"Allahu moj napoji nas, Allahu moj napoji nas, Allahu moj napoji nas – Allahumme eskina, Allahumme eskina, Allahumme eskina."[115]

Lijepo je prilikom dove za kišu klanjati u džematu namaz od dva rekata na kojem će se naglas učiti Kur'an. Ovaj namaz nema ni ezana ni ikameta. Nakon namaza održi se hutba. Ogrtač se prilikom učenja dove preokrene, i ljudi se nadaju da će se njihova dova uslišiti.[116] Prilikom učenja kišne dove sunnet je okrenuti se prema Kabi. Abbad ibn Temim prenosi da je njegov amidža rekao: ***"Allahov Poslanik, a.s., je izašao sa svijetom da bi molio za kišu. S njima je klanjao dva rekata, učeći na njima naglas. Potom je preokrenuo svoj ogrtač, podigao ruke i okrenuvši se prema Kabi molio da padne kiša."***[117]

Lijepo je u vrijeme dok se uči kišna dova, visoko podići ruke iskazujući na taj način nadu da će dova biti primljena. U navedenom hadisu koji bilježi Ebu Davud stoji: ***"...Vjerovjesnik je za vrijeme dove držao podignute ruke tako da mu se vidjela bjelina ispod pazuha...."***

---

114 Ebu Davud.
115 El-Buhari.
116 Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh,* Sarajevo, 2002., str. 412.
117 Et-Tirmizi.

Muhammed, a.s., je prilikom učenja dove za kišu skrušeno izlazio na musalu učeći istigfare, slaveći Allaha, dž.š., i veličajući Ga. Ibn Abbas, r.a., bio je upitan o tome kako je Allahov Poslanik, a.s., činio dovu za kišu, pa je rekao: ***"Allahov Poslanik, a.s., izašao bi u svakodnevnoj odjeći, skrušeno i ponizno i tako došao na musalu. On ne bi držao hutbu, kao što je ova vaša, nego bi neprestano ponizno učio dovu, veličao Allaha, i klanjao dva rekata na način kako ih klanja na Bajram."***[118]

Dova za kišu može se činiti i bez namaza, tj. da se samo prouči dova i traži oprost od grijeha, a da se tom prilikom ne klanja nikakva posebna nafila. Enes ibn Malik, r.a., prenosi ***da je neki čovjek ušao u džamiju za vrijeme džume-namaza na vrata koja su bila nasuprot minberu, dok je Allahov Poslanik, a.s., držao hutbu. Okrenuo se prema Allahovom Poslaniku a.s. i rekao mu: 'Allahov Poslaniče, životinje uginuše i pogoršaše se uvjeti, pa moli Allaha da nam pošalje kišu.' Poslanik, a.s., je podigao ruke i rekao: 'Gospodaru naš, napoji nas, Gospodaru naš, napoji nas, Gospodaru, naš napoji nas!'"***[119]

Dakle, islamski učenjaci nisu se usaglasili na koji način se čini dova za kišu. Većina smatra da se uz dovu za kišu klanjaju i dva rekata nafila-namaza. Ebu Hanife, međutim, smatra da nije potrebno klanjati namaz za kišu već je dovoljno samo učiniti dovu.[120]

To je Allahova milost prema vjernicima, a bilo koji od ova dva načina dopušten je i ispravan.

---

[118] Et-Tirmizi.
[119] El-Buhari.
[120] Muhamed Seid Serdarević,*Fikhul ibadat*, Sarajevo, 1994., str. 77.

NAMAZ ZA ŽELJU ILI POTREBU

Postoji li čovjek bez želja? Postoji li čovjek kome ništa ne treba? Ne postoji. Allah, dž.š., stvorio je ljude ovisnim o Njemu. U Kur'anu stoji: ***"O ljudi, vi ste siromasi, vi trebate Allaha, a Allah je nezavisan i hvale dostojan."***[121]

Čovjek dok je živ mora zadovoljavati određene potrebe: jelo, piće, spavanje, potreba za zdravljem itd. Postoje dva načina zadovoljavanja navedenih potreba: na dozvoljen (halal) i zabranjen (haram) način. Hrana je čovjeku potrebna svaki dan. On hranu može pribaviti poštenim radom i zarađivanjem ili da je otme, prevari zbog nje, ukrade je itd., što nije dozvoljeno. Isto je sa svim ostalim potrebama nužnim za normalan život. Međutim, i kod dozvoljenog načina podmirivanja potreba postoje dva osnovna vida:

prvi je čuvanje svog dostojanstva i ponosa pred ljudima, a traženje od Uzvišenog Allaha da nam dā što nam je potrebno,

drugi je ne praviti razliku od koga se traži zadovoljenje potrebe. Tražiti i od Allaha, dž.š., i od ljudi.

Pejgamber, a.s., poučavao je ashabe, ali i sve nas da čuvamo svoje dostojanstvo i čast, te da se u rješavanju svojih potreba obraćamo isključivo Allahu, dž.š. Vjerovjesnik, a.s., kaže: ***»Ko će mi garantovati nešto, ja ću njemu garantovati Džennet«? Sevban, r.a., reče:« Ja ću, Božiji Poslaniče« Muhammed, a.s., reče: »Nemoj ništa tražiti od ljudi.«***[122] Vjernik se ne ponižava tražeći nešto od

[121] El-Fatir, 15.
[122] Ahmed.

ljudi. Ne, on se obraća Onome Koji je objavio u Kur'anu**: »...molite Me, Ja ću vam se odazvati!«**[123]

Vjerovjesnik, a.s., kaže: ***»Allah, dž.š., je stidan i plemenit. On se stidi da vrati prazne ruke nekog roba koji ih je pružio tražeći nešto od Njega.«***[124] On je Bog, nema drugog boga osim Njega. On nije škrt, niti je Ruka Njegova zatvorena. Ako On neće pomagati Svoje robove, pa ko onda hoće!? Njega je stid da vrati ruke prazne, a kakvi su ljudi!? Ljudi se ustručavaju podići ruke prema Njemu. Nema sramote u molbi upućenoj Allahu. To je počast. Sramota je u molbi upućenoj ljudima.

Muhammed, a.s., kaže: ***"Kome je potrebna Allahova pomoć ili pomoć nekog čovjeka neka abdesti i neka klanja dva rekata. Nakon toga neka zahvali Allahu i donese salavat na Poslanika, a.s., zatim neka kaže:***

'Nema boga osim Allaha, Blagog i Plemenitog. Slavljen neka je Allah, Gospodar Arša velikog. Hvala Allahu, gospodaru svjetova. Tvoju milost molim i Tvoj oprost i nagradu za učinjena dobra djela i spas od grijeha. Ne ostavi ni jednog mog grijeha da ga ne oprostiš, niti brigu da je ne otkloniš, niti neku potrebu sa kojom si Ti zadovoljan da je ni ispuniš. O Ti, Koji si najmilostiviji.'

Zatim neka traži ono što hoće, vezano za dunjaluk ili ahiret jer Allah, je, zaista, Svemilosni."[125]

Pejgamber, a.s., nije kazao kome je potrebna samo Allahova pomoć, nego je rekao: ***"Kome je potrebna Allahova pomoć ili***

[123] El-Gafir, 60.
[124] Et-Tirmizi i Ahmed.
[125] Ibn Madže i Hakim.

pomoć nekog čovjeka…" Ovo znači da nije dužnost obraćati se Allahu samo onda kada nam je isključivo potrebna Njegova pomoć. Ne, nego i onda kada nam je potrebna pomoć od ljudi. On, dž.š., je njihov Gospodar. Muhammed, a.s., kaže: ***«Molite Allaha, dž.š., za sve vaše potrebe. Čak i so tražite od Njega.«***[126]

Postoji i drugo predanje o hadže-namazu, koje se, možda, obavlja u najvećim nevoljama i izrazito teškim stanjima.

Ibn Mesud, r.a., prenosi da je Poslanik, a.s., rekao: ***"Klanjaj dvanaest rekata noću ili danju, sjedi između svaka dva rekata. Kada budeš sjedio na kraju namaza (prije selama), zahvali se Allahu i donesi salavat na Poslanika, a.s. Nakon namaza učini sedždu i tada prouči*** **sedam puta** ***Fatihu i*** **sedam puta** ***Ajetul-Kursijju i reci: "La ilahe illallahu, vahdehu la šerike lehu, lehul mulku ve lehul hamdu ve huve ala kulli šej'in kadir"*** **deset puta.** ***Zatim reci:***

'Allahumme inni eseluke bi meakidil izzi min aršike, ve munteha rrahmeti min kitabike, ve ismikel e'azami, ve džiddikel e'ala, ve kelimatiket tammeti.'

Zatim moli ono što ti treba, a onda podigni glavu (sa sedžde) i predaj selam na desnu i na lijevu stranu."[127]

Hadže-namaz ima dva ili dvanaest rekata. To zavisi od toga na koji način će se klanjati.

Ako se klanja dvanaest rekata, selam se predaje nakon svaka dva. Na kraju namaza, prije nego što se preda selam potrebno je

---

[126] El-Bejheki.

[127] Abdul Halim Mahmud, *Namaz tajne i propisi*,Tuzla, 2000, str. 23.

učiniti sedždu i proučiti ono što je spomenuto u hadisu te moliti Allaha da nam podari što želimo.

Ako se klanja dva rekata, nakon selama prouči se uobičajeni tesbih nakon kojeg se učini sedžda. Na sedždi se prouči propisana dova i zatraži od Allaha da nam ispuni potebu.

Nijet za namaz za potrebu je: "*Nevejtu en usallije lillahi teala saletel hadždžeti edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber.*"

Može se klanjati i noću i danju, osim u vrijeme kada je zabranjeno klanjati nafile.

Nije precizirano šta se uči na kijamu ovog namaza tako da klanjač može izabrati što mu je najlakše.

U slučaju da se klanja salatul-hadže od dvanaest rekata, klanjač će postupiti onako kako je spomenuto u hadisu.

Dva rekata u samoći, podignute ruke pred Allahom Milostivim, to je bolje za čovjeka nego da moli sve ljude svijeta.

Veliki je broj onih koji su klanjali ovaj namaz i nisu se razočarali. Ahmed ibn Harb rekao je: ***"Klanjao sam hadže-namaz i osvjedočio se da je istina."***[128]

TESBIH-NAMAZ

Želja svih vjernika je da im Allah, dž.š., oprosti grijehe, smiluje im se i uvede ih u Džennet. Zbog toga vjernici nastoje da ne

---

[128] Abdul Halim Mahmud, *Namaz tajne i propisi*,Tuzla, 2000, str. 23.

čine velike ili teške grijehe jer Allah, dž.š., u Kur'anu veli: ***"Ako se budete klonili velikih grijeha, onih koji su vam zabranjeni, Mi ćemo preći preko manjih prestupa vaših i uvest ćemo vas u divno mjesto."***[129]

Međutim, niko nije siguran da li su mu grijesi oprošteni osim Poslanika, a.s., za kojeg je rečeno: ***"Mi ćemo ti dati sigurnu pobjedu, da bi ti Allah ranije i kasnije krivice oprostio..."***[130]

Zbog toga što niko nije siguran, vjernici ustrajavaju u činjenju dobra i traže način da im se oproste grijesi koje su počinili, i da ih Allah, dž.š., sačuva od grijeha u budućnosti. Allah, dž.š., je iz Svoje milosti prema vjernicima, preko Vjerovjesnika, a.s., obavjestio one koji traže oprosta da pored uobičajenih ibadeta: namaza, zikra, učenja Kur'ana itd., klanjaju tesbih-namaz.

Muhammed, a.s., je rekao Abbasu: ***"Hoćeš li da ti dam, da te počastim, da ti podarim, hoćeš li da te podučim deset djela? Ako ih učiniš, Allah će ti oprostiti grijehe: prošle i buduće, stare i nove, one koje si učinio nehotice i one koje si namjerno učinio, male i velike, one koje si učinio tajno i one koje si učinio javno. Deset djela koje treba da učiniš jesu da klanjaš četiri rekata. Na svakom rekatu uči Fatihu i suru, a kada to završiš (prije rukua), reci:*** **Subhanallahi vel hamdullillahi ve la ilahe illa llahu va llahu ekber 15 puta;** ***zatim učini ruku i izgovori*** **to na rukuu 10 puta; zatim se digni sa rukua** ***(i poslije učenja Rabenna lekel hamd)*** **reci (ovaj tesbih) 10 puta;** ***zatim na prvoj sedždi reci 10 puta, između dvije sedžde 10 puta, na drugoj sedždi 10 puta i poslije druge sedžde***

[129] En-Nisa, 31.
[130] El-Feth, 1-2.

(prije nego što se ustane na drugi rekat) 10 puta. To je 75 puta na jednom rekatu, a to ponovi na sva četiri rekata. Ako možeš da ga klanjaš jednom dnevno, učini to, a ako ne možeš, onda jednom u sedmici; ako ni to ne možeš, onda jednom u mjesecu; ako pak ni to nisi u stanju, onda jedanput godišnje; a ako ni to ne možeš, onda makar jednom u životu."[131]

U hadisu objašnjen je način klanjanja tesbih-namaza. Nije precizirano šta se uči na stajanju ove nafile, što znači da klanjač može birati i učiti šta hoće. Kao i sve nafile i ovu je bolje klanjati u samoći, ali se može klanjati i u džematu.

Nijet za tesbih-namaz je: "*Nevejtu en usallije lillahi teala salatet-tesbihi edaen mustakbilel kibleti. Allahu Ekber*."

Ako se klanja jedanput godišnje, lijepo je tesbih-namaz klanjati u ramazanu, i to u posljednjoj trećini, jer je nagrada za učinjeno dobro djelo u ramazanu mnogostruko veća od one mimo ramazana. Nakon namaza lijepo je proučiti uobičajeni tesbih i učiniti dovu moleći Uzvišenog Allaha da oprosti grijehe nama, našim roditeljima, djeci i svim vjernicima i vjernicama. Ukoliko je nekome teško klanjati stojeći, može klanjati sjedeći.

ISTIHARA-NAMAZ

Prolazeći kroz život čovjek se često nađe u situaciji da ne zna koji od dva puta izabrati, koju odluku u kritičnoj situaciji donijeti ili kako između više ponuđenih rješenja izabrati najbolje.

---

[131] Et-Tirmizi i Ibn Madže.

Opće je poznato da islam nije puka teologija koja razmatra određena polja ljudskog mišljenja i djelovanja, već da je to sistem koji reguliše cjelokupan čovječiji život od rođenja do smrti. Zbog toga su sve bitne činjenice vezane za ljudski život objavljene u Kur'anu i pojašnjene u sunnetu Muhammeda, a.s. Tako je i s rješavanjem kompliciranih situacija u kojima se čovjek može naći. Naime, svi koji se ne mogu odlučiti koje rješenje je za njih najbolje, koja žena je za njih najbolja, koji fakultet, koji posao itd., neka klanjaju istihara-namaz – namaz za donošenje pravilnih odluka.

Istihara-namaz jeste nafila koja se klanja u posebnoj situaciji kada neko želi izabrati za sebe svoj život i svoju vjeru najbolji posao ili donijeti neku životnu odluku. Kod nas se raširilo mišljenje da samo određeni ljudi ili žene mogu klanjati istiharu i da se samo njima prima istihara-namaz, a ostalim muslimanima ne. To je pogrešno. Muhammed, a.s., je sve ashabe, a time i sve vjernike podučavao istihara-namazu. Džabir ibn Abdullah, r.a., kaže: ***"Božiji Poslanik, a.s., poučavao nas je istihari (odabiranju poslova) kao što nas je poučavao svakoj suri iz Kur'ana..."***[132]

Pejgamber, a.s., nije surama iz Kur'ana poučavao samo određene ashabe nego sve. Hadis također naglašava važnost istihara-namaza, jer je Vjerovjesnik, a.s., poučavao ashabe da se u svim svojim poslovima i odlukama koje donose oslanjaju na Allaha i na Njegovu pomoć i znanje. Zašto? Čovjek nekada misli da je neki posao dobar za njega, a na kraju se ispostavi sva njegova štetnost.

---

[132] El-Buhari.

Samo Allah, dž.š., zna posljedice djela i zbog toga je najbolje u odabiru poslova osloniti se na Uzvišenog i Sveznajućeg Allaha, dž.š.

Džabir ibn Abdullah prenosi: ***”Božiji Poslanik, a.s., poučavao nas je istihari (odabiranju poslova) kao što nas je poučavao svakoj suri iz Kur’ana. Govorio je ‘Kada se neko od vas bude odlučivao za neki posao, neka prethodno klanja dva rekata nafile i neka kaže:***

‘Bože moj, molim Ti se, da uz pomoć Tvoga znanja odaberem ono što je dobro. Molim Te da me pomogneš Svojom pomoći. Molim Te za Tvoju veliku milost. Ti si moćan, a ne ja. Ti sve znaš, a ne ja. Ti si poznavalac svakih tajni. Bože moj, ako će ovaj posao za mene, za moju vjeru i moj život i na dunjaluku i ahiretu, biti dobar, pa dosudi mi ga i podari mi u njemu napredak. A ako će ovaj posao za mene, moju vjeru i život na dunjaluku i ahiretu, biti štetan, otkloni ga od mene i mene odvrati od njega! Dosudi mi dobro gdje god bilo i podari mi da sam time zadovoljan.’

Ovdje će spomenuti svoju želju ili potrebu.”[133]

Istihara-namaz se, kao što se to vidi iz hadisa, sastoji od dva rekata. Ovaj namaz se može klanjati danju, ali ga je bolje klanjati noću. Na prvom rekatu nakon ***Fatihe*** uči se “***Kul ja ejjuhel kafirun***,” a na drugom “***Kul huvallahu ehad.”*** Kada se završi namaz lijepo je proučiti uobičajeni zikir, a potom ili s podignutim rukama sjedeći ili na sedždi proučiti dovu navedenu u hadisu i zatražiti od Allaha, dž.š., pomoć u rješavanju određene životne dileme.

[133] El-Buhari.

Ukoliko se u snu ne vidi rješenje traženog problema ili dileme, onda će se sedam puta klanjati istihara namaz, a ako se i poslije toga ne bude znao odgovor postupit će se onako kako klanjač smatra da je ispravno, jer je to, ako Bog da, za njega najbolje. Enes ibn Malik kaže da je Božiji Poslanik, a.s., rekao: ***“Kada imaš kakvu važnu stvar ili posao, traži Allahov izbor (tako što ćeš klanjati istihara-namaz) do sedam puta, a onda postupi prema onome čemu teži tvoje srce. To je za tebe dobro (hajr).”***[134]

Nijet za istihara-namaz je: “*Nevejtu en usalijje lillahi teala salatel istihareti edaen mustakbilel kibleti Allahu ekber.”*

Istihara-namaz ne klanja se u džematu. Ovo nije kompiciran namaz tako da svako ko želi, vrlo lahko, može naučiti kako se klanja i klanjati za sebe. Bitno je na kraju napomenuti da onaj ko klanja istihara-namaz treba minimalno obavljati farzove tokom dana, te se tako nadati da će mu i istihara biti primljena. Allah sve najbolje zna.

NAMAZ ZA POKAJANJE GRIJEHA

Uzvišeni Allah, dž.š., stvorio je meleke koji su Mu u stalnoj pokornosti i stvorio je šejtane, koji su konstantno nepokorni Allahu, dž.š., i stvorio je čovjeka koji je između ovog dvoga. Vrlo su rijetke osobe koje je Allah, dž.š., sačuvao od grijeha. Svi ostali ljudi dužni su da se nakon učinjenog grijeha vrate Allahu, dž.š., i iskreno pokaju. U Kur’anu stoji: ***”O vjernici, iskreno se Allahu pokajte.”***[135] Iako je grješan, čovjek može svoj grijeh zamijeniti dobrim djelom. U

[134] Mahmut Karalić, *Tirmizijina zbirka hadisa II*, Travnik, 2000., str. 261.
[135] Et-Tahrim, 8.

Kur'anu stoji: ***"Uistinu dobra djela potiru loša djela. To je opomena za one koji traže opomenu."***[136] Tako je i sa namazom koji se klanja nakon učinjenog grijeha. Muhammed, a.s., je brojnim izjavama podsticao vjernike da traže oprosta za svoje grijehe. On je kazao: "***Allah se više obraduje pokajanju Njegova roba, nego što bi se neko od vas obradovao pronalasku svoje izgubljene deve u pustinji bez vode i plodova."***[137]

Pejgamber, a.s., poučio je vjernike na koji način će se obraćati Allahu za oprost nakon učinjenog grijeha. Ebu Bekr, r.a., prenosi da je Muhammed, a.s., rekao: ***"Nema čovjeka koji učini neki grijeh, pa poslije toga uzme abdest (ili se okupa), pa klanja dva rekata, pa poslije zatraži oprost od Allaha dž.š. da mu On neće oprostiti."*** **Zatim je Vjerovjesnik proučio ajet*: "I one koji kada urade kakvo hrđavo djelo ili sebi učine nasilje, sjete se Allaha i zatraže oprost za svoje grijehe. A ko će oprostiti grijehe osim Allaha? Oni nisu ustrajni u onome što su uradili (od loših dijela), i oni to znaju. Takvima je nagrada oproštenje od njihova Gospodara i dženneti, kroz koje će rijeke teći, u njima će oni vječno boraviti. Divna je to nagrada za one koji rade."***[138]

Namaz za oprost grijeha ima dva rekata. Klanja se odmah nakon učinjenog grijeha. Lijepo je okupati se prije klanjanja ove nafile jer je to potpunije čišćenje, a simbolično jače djeluje. Onaj ko je učinio grijeh, kada se bude kupao, trebao bi se okupati od tog grijeha i više se nikada na njega ne vraćati. Ko nije u mogućnosti da

---

[136] Hud, 114.
[137] El-Buhari.
[138] Et-Tirmizi.

se okupa uzet će abdest. Nije precizirano šta se uči na kijamu ove nafile, pa klanjač može učiti šta hoće i šta mu je najlakše.

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usallije lillahi teala salatet-tevbeti edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber*."

Ova nafila klanja se u samoći. Sramota je da neko drugi osim Uzvišenog Allaha, dž.š., zna da klanjamo ovu nafilu i zbog čega je klanjamo. Nije odlika pametnih ljudi da grijeh koji su učinili tajno na javnost iznose.

Lijepo je nakon namaza na sedždi kroz suze zamoliti oprost za grijeh koji smo učinili i zatražiti od Allaha da nam podari snage da se na njega više nikada ne vraćamo.

A ko će oprostiti grijehe osim Allaha?

TEHIJJETUL-MESDŽID

Prilikom ulaska u džamiju, prije nego što se sjedne, klanjaju se dva rekata tehijjetul-mesdžida. Tehijjetul-mesdžid je pozdravni namaz. Ovom nafilom odaje se počast džamiji – Allahovoj, dž.š., kući.[139]

Poznato je da je prilikom ulaska u nečiju kuću obaveza pozdraviti domaćina selamom. U Kur'anu stoji: ***"A kada ulazite u kuće, vi ukućane njene pozdravite pozdravom od Allaha***

[139] Muhamed Seid Serdarević, *Fikhul Ibadat*, Sarajevo, 1994., str. 60.

propisanim, blagoslovljenim i uljudnim. Tako vam Allah objašnjava propise da biste se opametili!”[140]

Dužni smo prije ulaska u kuću, ukućane pozdraviti blagoslovljenim i uljudnim od Allaha propisanim pozdravom, a to je selam. Sunnet je, također, prilikom ulaska u džamiju, koja je Allahova, dž.š., kuća, klanjati dva rekata tehijjetul-mesdžida.

Ebu Katade, r.a., prenosi da je Muhammed, a.s., rekao: ***“Kada neko od vas uđe u džamiju, neka klanja dva rekata prije nego što sjedne.”***[141]

Nijet za tehijjetul-mesdžid je: “*Nevejtu en usallije lillahi teala salatet-tehijjetli mesdžidi edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber.”*

Nije precizirano šta se uči na kijamu ove nafile, te je klanjaču dozvoljeno da sam izabere ono što mu je najprikladnije. Dva rekata tehijjetul-mesdžida klanjaju se isto kao i dva rekata sabahskih suneta.

Nije dozvoljeno ovu nafilu klanjati u vrijeme kada je pokuđeno klanjati, a to je vrijeme kad sunce izlazi, kada zalazi i kada je na sredini neba.[142]

Ukoliko se prilikom ulaska u džamiju odmah pristupi klanjanju farz-namaza, ili sunneta vezanih za farz namaze nije potrebno klanjati tehijjetul-mesdžid.[143]

Ako se ulazak u jednu džamiju ponavlja više puta u toku jednog dana dovoljno je klanjati jedan tehijjetul-mesdžid.

---

[140] En-Nur, 61.
[141] El-Buhari i Muslim.
[142] Muhamed Seid Serdarević, *Fikhul Ibadat*, Sarajevo, 1994., str. 60.
[143] Adbulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Sarajevo, 2002., str. 370.

Osoba se ne oslobađa njegovog obavljanja ako sjedne, iako ga je bolje obaviti prije toga.[144]

Ko ne bude u stanju da ga obavi zbog gubljenja abdesta ili nekog nepredviđenog posla lijepo je da izgovori: "*Subhanallahi, velhamdulillahi ve la ilahe illalahu vallahu ekber.*"[145]

NAMAZ POSLIJE UZIMANJA ABDESTA

Abdest je pranje i potiranje pojedinih djelova tijela. Abdest je farz za namaz, učenje Kur'ana i sedždei-tilavet, a vadžib za obavljanje tavafa oko Kabe. Sunnet je abdestiti se prije spavanja, a lijepo je stalno biti pod abdestom ili uzimati abdest na abdest kako je radio i Muhammed, a.s.[146]

Abdest je svjetlo i biljeg pomoću kojeg će se vjernici raspoznavati na Sudnjem danu. Muhammed, a.s., kaže: ***"Moji sljedbenici bit će pozvani na Sudnjem danu sa bijelim biljezima na čelu i nogama od tragova abdesta. Ko od vas može da proširi te biljege, neka to učini."***[147]

Pored toga, abdestom se brišu manji grijesi. Muhammed, a.s., kaže: ***"Kada čovjek musliman ili je rekao mumin, uzima abdest, pa opere lice, s njegova lica zajedno s vodom, ili s posljednjom kapi vode, silaze svi grijesi koje je stekao gledajući očima; kada opere ruke, s njih spadaju, s vodom ili s posljednjom kapi vode svi grijesi***

---

[144] Adbulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Sarajevo, 2002., str. 370.
[145] Ibidem.
[146] Vidi, *Hanefijski fikh,* poglavlje o abdestu.
[147] El-Buhari.

koje su počinile njegove ruke; kada opere noge, spadaju s vodom ili s posljednjom kapi vode, svi grijesi koje je stekao hodanjem, sve dok ne bude potpuno čist od grijeha.”[148]

Hazreti Osman, r.a., prenosi da je Muhammed, a.s., rekao: ***“Ko uzme abdest na najljepši način, izlaze grijesi iz njegovog tijela, pa čak i ispod njegovih nokata.”***[149]

Vidljivo je, na osnovu ovih hadisa, da je vrijednost abdesta velika. Njime se brišu manji grijesi, on je svjetlost za vjernika na Sudnjem danu ili kako kaže Vjerovjesnik, a.s., za uzimanje abdesta na abdest*:* ***“Svjetlost na svjetlost.”*** S druge strane, abdest čuva vjernika od grijeha. Naime, poznata je činjenica da vjernik, kada je pod abdestom, nastoji da ne govori ružne riječi ili da ne gleda ono što je nedozvoljeno iz straha da se abdest ne pokvari, odnosno da se ne umanji njegova vrijednost.

Lijepo je prilikom uzimanja abdesta klanjati dva rekata nafile nakon abdesta, prije nego što se s tijela osuši voda od abdesta.[150] Allahov Poslanik, a.s., rekao je: ***“Koji god musliman propisno uzme abdest, a zatim klanja dva rekata kojima pristupi svojim srcem i licem, zagarantovan mu je Džennet.”***[151]

Ebu Hurejre, r.a, prenosi da je Poslanik, a.s., rekao Bilalu, r.a., za vrijeme obavljanja jednog sabah-namaza: ***“Bilale, kaži mi koje je tvoje djelo u islamu za koje se najviše nadaš nagradi na Sudnjem danu. Doista, ja sam čuo glas tvoje obuće ispred mene u Džennetu.’ On je odgovorio: ‘Nisam uradio nikakvo djelo za koje***

148 Muslim.
149 Muslim.
150 Adbulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh,* Sarajevo, 2002., str. 370.
151 Muslim.

se nadam nagradi na Sudnjem danu, osim što sam, kad god sam uzeo abdest, bilo danju ili noću, klanjao s tim abdestom ono što mi je propisano da klanjam.'"[152]

Nafila prilikom abdesta ima dva rekata. Klanja se isto kao i sabahski sunnet. Nije precizirano šta se uči na kijamu, što znači da klanjač može učiti ono što mu je najlakše.

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usallije lillahi teala salatel-vudui edaen mustakbilel kibleti Allahu ekber.*"

NAMAZ IZ ZAHVALNOSTI

Lijepa vijest čini život ljepšim. Koliko smo se puta razveselili, kada smo čuli lijepu vijest, bez obzira kakvo je naše trenutno stanje. Kada bolesnom čovjeku javite lijepu vijest, on na trenutak zaboravi na nevolju koja ga je snašla i razveseli se. Život je satkan od lijepih i ružnih vijesti. Dužnost nam je zahvaljivati Allahu, kada čujemo lijepu vijest, a tražiti zaštitu od Njega, sabur i pomoć, kada čujemo nešto ružno, loše i nepovoljno.

Ebu Bekr, r.a., pripovjeda: ***"Kada bi Vjerovjesniku došla naredba koja bi ga razveselila on bi učinio sedždu Allahu, dž.š",***[153] iz zahvalnosti što mu je naredio da čini ono što ga raduje. Tako nas Pejgamber, a.s., uči na koji način postupiti kada čujemo lijepu vijest.

Ružni su običaji bili među muslimanima vezani za radosne vijesti. Nošeni nevjerom i neznanjem većina muslimana je u vrijeme

---

[152] El-Buhari.
[153] Et-Tirmizi i Ebu Davud.

komunizma alkoholom obilježavala svoje radosne trenutke. Rođenje djeteta, upis na fakultet, vojska, ženidba itd., obilježavani su na način koji nema nikakve veze s islamom. Žalosna je činjenica što su se ovi neislamski običaji i do danas zadržali kod Bošnjaka.

Islam i muslimani nemaju ništa s tim. Čovjek kada je sretan, treba za svoju sreću zahvaliti Allahu, dž.š., tako što će Mu pasti na sedždu, ili klanjati dva rekata nafile iz zahvalnosti.

Pogledajmo sljedeći hadis. Abdullah ibn ebi Evfa kaže: ***"Kada je javljeno Vjerovjesniku, a.s., da je ubijen Ebu Džehl, on je klanjao dva rekata (iz zahvalnosti Allahu, dž.š.)"***[154]

Postoje dva načina, utemeljena na postupcima Vjerovjesnika, a.s., izražavanja zahvalnosti Allahu, dž.š., za sve lijepo što nam se desi u životu.

Prvi je padanje na sedždu pred Uzvišenim Allahom.

Drugi je klanjanje dva rekata nafile.

Nafila iz zahvalnosti Allahu, dž.š., može se klanjati u bilo koje vrijeme, osim vremena zabranjenog za klanjanje. Ima dva rekata. Na kijamu klanjač uči iz Kur'ana ono što mu je najlakše. Nakon namaza može se proučiti tesbih koji se uči iza propisanih namaza i na sedždi zahvaliti Allahu, dž.š., na našem jeziku, za dobrotu koju nam je ukazao.

Na taj način će se objediniti i namaz i sedžda.

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usallije salateš-šukri edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber*.

[154] Ibn Madže.

NAMAZ ZA BOLJE PAMĆENJE KUR'ANA

Ibn Abbas, r.a., kaže: ***»Bili smo jedne prilike kod Allahovog Poslanika, a.s., kada mu je došao Alija ibn ebu Talib, r.a., i rekao: »O ti, koji si mi draži od mog oca, ono što sam zapamtio iz Kur'ana gubi mi se iz pamćenja, nikako da se ustali u mojim prsima. Allahov Poslanik, a.s., reče: 'O Ebu Hasane, hoćeš li da te poučim riječima kojima će te Allah pomoći, pa će ti koristiti da se ono što si naučio ustali u tvojim prsima?' On mu reče: 'Svakako Allahov Poslaniče, pouči me.' Muhammed, a.s., reče mu: 'Kada bude uoči petka, ako možeš ustani u zadnjoj trećini noći, jer je to vrijeme prisutnosti (meleka i Allahove, dž.š., milosti). U tom se vremenu dove primaju. Moj brat Jakub, a.s., rekao je svojim sinovima: 'Tražit ću oprosta za vas kod mog Gospodara' - kada bude uoči petka.' Ako ne možeš, onda ustani u sredini noći, a ako i to ne možeš, onda na početlu noći. Klanjaj četiri rekata. Na prvom rekatu uči Fatihu i suru Ja Sin, na drugom rekatu Fatihu i suru Duhan, Na trećem rekatu Fatihu i suru Sedžda i na četvrtom rekatu Fatihu i suru Tebareke. Kada završiš namaz, zahvali se Allahu, dž.š., donesi salavat na mene i ostale poslanike i svojoj braći koji su nas prethodili u vjeri, zatim na kraju toga reci:***

'Allahummerhamni biterkil measi ebeden ma ebkajteni, verhamni en etekellefe ma la ja'nini, verzukni husne nazari fi ma jurdike anni. Allahumme bediu ssemavati vel erdi zel dželali vel ikrami, vel izzeti lleti la turam, es'eluke ja Rahmanu bi dželalike ve nuri vedžhike en tulzime kalbi hifza kitabike kema allemteni, verzukni en etluvehu ale nnahvi llezi jurdike zel dželali vel ikrami vel izzeti lleti la turam. Es'eluke ja Allahu ja Rahmanu, bi dželalike

ve nuri vedžhike en tunevvire bi kitabike besari ve en tatluka bihi lisani ve en tufridže bihi an kalbi ve en tešreha bihi sadri ve en testa'mele bihi bedeni fe innehu la juiinuni alel hakki gajrike, ve le ju'tijenihi illa ente ve la havle vela kuvvete illa billahil alijjil azim.', 'O Ebu Hasane, uradi to tri, pet ili sedam puta. Primit će se Allahovom dozvolom, tako mi Onoga Koji me je poslao sa istinom. On ne zaboravlja vjernika nikada.'"

Ibn Abbas, r.a., kaže: ***»Tako mi Allaha, nije prošlo pet ili sedam petaka, kada je ponovo navratio Alija, r.a., na mjesto gdje smo sjedili sa Vjerovjesnikom, a.s., i rekao: 'O Allahov Poslaniče, prije sam učio tri ili četiri ajeta i pokušavao da ih zapamtim, ali kada sam pokušao da ih u sebi ponavljam, miješalo mi se, a sada naučim 40 ajeta i više i kada ih u sebi ponavljam, kao da mi je otvoren Kur'an pred očima. Prije sam slušao hadis, pa kad sam želio da ponovim miješale su mi se riječi, a sada slušam više hadisa i sve zapamtim od riječi do riječi i ne zaboravljam ništa.' Tada Muhammed, a.s., reče: »Vjernik si, tako mi Gospodara Kabe, o Ebu Hasane.'"***[155]

Namaz za bolje pamćenje Kur'ana ima četiri rekata. Ova nafila se klanja uoči petka i to u posljednjoj trećini, ako je klanjač u mogućnosti da ustane u to vrijeme. Ako ne, onda se može klanjati polovinom noći ili početkom noći, što je najslabiji stepen. U današnje vrijeme vrlo je lahko ustati u posljednjoj trećini noći pošto postoje razna tehnička pomagala (sat sa alarmom) koja to omogućavaju. Prije nego što se pristupi klanjanjaju ove nafile, potrebno naučiti napamet sure koje se uče na kijamu: ***Ja Sin***, ***Duhan, Sedžda i Tebareke***.

---

[155] Et-Tirmizi i Hakim.

Na osnovu hadisa vidljivo je da se na prvom rekatu nakon ***Fatihe*** uči sura ***Ja Sin***. Na drugom rekatu uči se ***Fatiha*** i sura ***Sedžda***, na trećem rekatu ***Fatiha*** i sura ***Duhan*** i na četvrtom ***Fatiha*** i sura ***Mulk*** (Tebareke).

Ova nafila klanja se tri, pet ili sedam puta, zavisno od toga da li je klanjač osjetio poboljšanje u pamćenju Kur'ana. Ne klanja se više od sedam puta.

Nakon namaza prouči se uobičajeni zikr i dova spomenuta u hadisu.

»Elhamdullillahi rabbil alemin, vessalatu vesselamu ala sejjidina Muhammedin ve ala džemii ihvanihi minel murselin. Allahummerhamni biterkil measi ebeden ma ebkajteni, verhamni en etekellefe ma la ja'nini, verzukni husne nazari fi ma jurdike anni. Allahumme bediu ssemavati vel erdi zel dželali vel ikrami, vel izzeti lleti la turam, es'eluke ja Rahmanu bi dželalike ve nuri vedžhike en tulzime kalbi hifza kitabike kema allemteni, verzukni en etluvehu ale nnahvi llezi jurdike zel dželali vel ikrami vel izzeti lleti la turam. Es'eluke ja Allahu ja Rahmanu, bi dželalike ve nuri vedžhike en tunevvire bi kitabike besari ve en tatluka bihi lisani ve en tufridže bihi an kalbi ve en tešreha bihi sadri ve en testa'mele bihi bedeni fe innehu la juiinuni alel hakki gajrike, ve le ju'tijenihi illa ente ve la havle vela kuvvete illa billahil alijjil azim«.

NAMAZ I DOVA PRED PUTOVANJE I NAKON DOLASKA S PUTA

Putovanje je neizvjesnost. Uspjeh putovanja isključivo zavisi od odredbe Uzvišenog Allaha. Niko ne zna na kakav će se način putovanje završiti i hoće li biti hairli, osim Allaha, dž.š. Zbog toga se klanjaju dva rekata nafile prije odlaska na put i uči putna dova. U dovi se moli od Uzvišenog Allaha da podari da putovanje bude hairli i da povratak kući bude sretan. Nakon povratka s puta klanjaju se dva rekata nafile kao izraz zahvalnosti Allahu, dž.š., što nam je podario da se hairli povratimo svojim porodicama.

Prije odlaska na putovanje lijepo je klanjati dva rekata nafile i proučiti dovu u kojoj ćemo zamoliti Uzvišenog Allaha, dž.š., da nam podari dobro na putu i da se sretno i hairli povratimo našim porodicama. Allahov Poslanik, a.s., rekao je: ***“Najbolje što putnik može ostaviti svojim ukućanima su dva rekata (nafile) koja će klanjati u kući.”***[156]

Ova se nafila klanja kao sabahski sunet. Na kijamu klanjač uči šta je njemu lahko. Nakon namaza prouči se uobičajeni zikr i prouči dova za put.

Nijet za ovu nafilu je: “*Nevejtu en usallije lillahi teala salates-seferi edaen mustakbilel kibleti Allahu ekber.”*

Dova za put je: *“**Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber. Subhanellezi sehhare lena haza ve ma kunna lehu mukrinune ve inna ila rabbina lemunkalibun. Allahumme inna nes’eluke fi***

[156] Et-Taberani.

seferina haza elbirre ve ttakva ve minel ameli ma terda. Allahumme hevvin alejna seferina haza vetvi anna bu'deh. Allahumme ente ssahibu sseferi vel halifetu fil ehli. Allahumme inni e'uzu bike min va'sai sseferi ve keabetil menzari ve suuil munkalibi fil mali vel ehli."

Prijevod dove: ***"Allah je najveći, Allah je najveći, Allah je najveći. Slavljen neka je Onaj Koji nam je ovo potčinio. Mi to, bez Njega, ne bismo mogli uza se imati. I mi ćemo se doista svome Gospodaru vratiti. Allahu naš, od Tebe tražimo da nas prati dobro na putu našem i naša odanost Tebi, i da radimo samo ono čime si Ti zadovoljan. Allahu naš, olakšaj nam ovo putovanje, a razdaljinu njegovu učini podnošljivom. Allahu naš, Ti si Gospodar na putovanju i Čuvar u porodici. Allahu naš, od Tebe zaštitu tražim od zamora i nesreće na putu, kao i od neželjenog događaja u imovini i porodici mojoj."***[157]

Lijepo je također prilikom povratka s puta klanjati dva rekata nafile u džamiji. Ka'b ibn Malik kaže ***da je Allahov Poslanik, a.s., prvo svraćao u džamiju, kada bi se vratio sa putovanja i klanjao dva rekata nafile, a zatim bi sjedio sa svijetom."***[158]

Ova nafila klanja se isto kao i nafila pred odlazak na putovanje. Nakon namaza lijepo je proučiti uobičajeni zikr i dovu.

[157] Zahid Mujaknović, *Velika zbirka dova*, Sarajevo, 2002., str. 361.
[158] Ebu Davud.

NAMAZ KAD SE NEŠTO IZGUBI[159]

Bilježe Ibn Ebu Šejbe i Hakim, vjerodostojnim senedom, od Ibn Omera, r.a., da je Poslanik, a.s, rekao: ***"Ko nešto izgubi ili mu nešto odbjegne neka uzme abdest i klanja dva rekata (nafile), zatim sjedne i prouči ono što se uči na sjedenju u namazu i prije nego što preda selam, neka prouči ovu dovu:***

'Allahumme ja hadije ddalali ve raadde ddalaleti erdid alejje daalletii bi izzetike ve sultanike fe inneha min ataike ve fadlike.'"

Nakon ove dove klanjač će predati selam i ako hoće proučiti još nešto i zamoliti Allaha onako kako se osjeća.

Ovaj namaz i dova mogu se ponavljati više puta, a lijepo bi bilo i sadaku udijeliti.

Nijet za ovaj namaz je: "*Nevejtu en usallije lillahi teala salated-dai edaen mustakbile kibleti Allahu ekber.*"

---

[159] Ova nafila-namaz cjelokupna je preuzeta iz djela "*Velika zbirka dova*" autora Zahida Mujkanovića, Sarajevo, 2002. god.

TREĆE POGLAVLJE

NAFILE POVODOM MUBAREK-DANA I NOĆI

nafila povodom Nove hidžretske godine, nafila povodom Jevmu ašure, nafila povodom Lejletur-regaiba, nafila povodom Lejletul-mi'radža, nafila povodom Lejletul-berata, nafila povodom Lejletul-kadra, nafila uoči Bajrama, nafila na Dan Arefata,

NAFILE POVODOM MUBAREK DANA I NOĆI

Sve nafile koje smo do sada naveli utemeljene su na sunnetu Allahovog Poslanika, a.s. Pejgamber je neke od njih klanjao: noćni namaz, duha-namaz, namaz za kišu itd., a neke je preporučio da se klanjaju: namaz pri pokajanju, namaz za potrebu, namaz prilikom uzimanja abdesta itd. Nafile koje se klanjaju povodom mubarek-noći utemeljene su hadisima Vjerovjesnika, a.s., ali su sve predaje koje govore o nafilama vezanim za mubarek dane i noći ocjenjene slabim.[160] Međutim, širinom koja je ostavljena kada su u pitanju nafile, tj. da vjernik može klanjati kakvu hoće nafilu u bilo koje vrijeme osim vremena zabranjenog za klanjanjanje nafila, obuhvaćene su i nafile koje se klanjaju kada se obilježavaju blagoslovljeni dani i noći. Nijet bi trebao biti klanjanje nafile, Allaha radi, da bi se određeno vrijeme provelo u ibadetu.

Namaz je najpotpuniji i najbolji ibadet. Otuda vjernici klanjaju nafila-namaze povodom mubarek-dana i noći. Vidjeli smo ranije da je Vjerovjesnik, a.s., podsticao ashabe, ali i sve nas, da u svakoj životnoj situaciji klanjamo namaz. Ako nismo sigurni šta da radimo, klanja se istihara-namaz, ako smo sretni, tu je namaz zahvalnosti, ako smo griješili, namaz za tevbu itd. Na osnovu toga, najbolji način obilježavanja blagoslovljenih noći je namaz.

Zašto se od Vjerovjesnika ne prenosi da je klanjao neku posabnu nafilu za Lejletul-kadr? Odgovor je znan. Muhammed, a.s.,

---

[160] El-Iraki, hadiski stručnjak koji je ocjenio stepen vjerodostojnosti svih predanja u djelu *Ihjau ulumud-din,* navodi da su sva predanja o posebnim nafila- namazima koja se prenose od Vjerovjesnika, a.s., slaba (dajif).

je sve noći zadnjih dana ramazana provodio u pojačanom ibadetu i klanjanju nafila.[161] Slično je i sa drugim mubarek-noćima.

Nafile koje će biti navedene u ovom poglavlju nemaju svoju konačnu formu jer je njihov način klanjanja, broj rekata i učenje na kijamu, rukuu i sedždi, prenesen od dobrih robova koji su na takav način klanjali nafile vezane za mubarek-noći. Predanja se također vežu za Božijeg Poslanika, ali su sva ona koja govore o posebnim nafilama za mubarek-noći slaba. Dakle, kada kažemo da nafila za Lejletul-berat ima toliko i toliko rekata, ona po onome koji je na takav način klanjao ili po slabom predanju koje se veže za Vjerojesnika, a.s., a koje nije obavezujuće, ima toliko rekata, ali mi je ne moramo na takav način klanjati. Možemo je klanjati i drugačije. To je samo prijedlog kako se može klanjati nafila za Lejletul-berat.

U većini nafila koje se klanjaju za mubarek-noći na kijamu se uči ista sura ili ajet po nekoliko puta. To ne treba da zbunjuje klanjača jer je Vjerovjesnik, a.s., nekada klanjao noćni namaz učeći samo jedan ajet. Ebu Zer, r.a., kaže: ***"Vjerovjesnik, a.s., je stajao na namazu dok nije osvanuo učeći samo jedan ajet: '"Ako ih kazniš, pa oni su Tvoji robovi, a ako im oprostiš, uistinu si Ti Silni i Mudri.'"***[162]

Ebu Seid el-Hudri, r.a., prenosi da je neki čovjek rekao: ***"Allahov Poslaniče, ja imam komšiju koji klanja noću, ali na kijamu uči samo Kul huvallahu ehad, želeći da umanji vrijednost njegovog namaza. Vjerovjesnik, a.s., reče: 'Tako mi Onoga u Čijoj***

---

[161] El-Buhari.
[162] En-Nesai.

ruci je moja duša ona (sura Kul huvallahu ehad) je vrijedna kao trećina Kur'ana."[163]

Dakle, dozvoljeno je ponavljati jednu suru više puta na kijamu, kao što se to čini kad se klanjaju nafile vezane za mubarek-dane i noći.

Nafile koje se klanjaju povodom mubarek-noći navedene su iz djela *Ihjau ulumud-din* i *Hazinetul-esraril- kubra.*

NAFILA U POVODU NOVE HIDŽRETSKE GODINE

Hidžra, preseljenje Muhammed a.s. i prvih muslimana iz Meke u Medinu koje se desilo 622. godine po Isa a.s., jedan je od najznačajnijih događaja u historiji islama. Brojni su ajeti u Kur'anu koji ističu bitnost hidžre i vrijednost muhadžira koji su ostavili svoju cjelokupnu imovinu u Mekki i, Allaha radi, krenuli u neizvjesnu budućnost u Medini. Allah kaže:

"Oni koji vjeruju i koji se isele i bore na Allahovom putu, oni se mogu nadati Allahovoj milosti. A Allah prašta i samilostan je."[164]

"One koji se isele Allaha radi, nakon što su bili progonjeni, Mi ćemo još na ovom svijetu na lijepo mjesto smjestiti; a nagrada na onom svijetu biće još veća, kad bi oni samo znali."[165]

---

[163] Ahmed.
[164] El-Bekare, 218.
[165] En-Nahl, 41.

"Gospodar tvoj će onima koji se isele, nakon što su zlostavljanji bili, pa se onda budu borili i sve strpljivo podnosili, Gospodar tvoj će im, poslje toga, doista, oprostiti i samilostan biti."[166]

"Allah će, zaista, lijepo nagraditi one koji su svoj rodni kraj napustili, da bi se na Allahovom putu borili, pa zatim poginuli ili umrli, jer Allah najbolje nagrađuje."[167]

Povijest islama obiluje primjerima hidžre koju su vjernici činili da bi zaštitili svoju vjeru od zlih tiranina. Mi u Bosni i Hercegovini vrlo dobro znamo šta je hidžra i kakva snaga je potrebna da bi se ona učinila. Zato se svi muhadžiri, Allaha radi, mogu nadati nagradi obećanoj u ovim ajetima jer su kur'anske poruke univerzalne i vrijede u svakom vremenu. Neka se lijepoj nagradi nadaju i oni koji su muhadžire primili jer Allah, dž.š., hvali i njih. On, dž.š., kaže: ***"I onima koji su Medinu za življenje odabrali i domom prave vjere još prije njih je učinili; oni vole one koji im se doseljavaju i u grudima svojim nikakvu tegobu zato što im se daje ne osjećaju, i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno. A oni koji se ušćuvaju lakomosti, oni će sigurno uspjeti."***[168]

Sedamnaeste godine po Hidžri, za vrijeme drugog halife hazreti Omera, muslimani su odabrali Hidžru kao najznačajniji događaj u povjesti islama po kojem će se mjeriti muslimanski kalendar. Brojni su razlozi utjecali na odluku da se baš Hidžra uzme za početak muslimanskog kalendara, a ovi su presudni:

---

[166] En-Nahl, 110.
[167] El-Hadž, 58.
[168] El-Hašr, 9.

1. Prvi muslimani u Mekki su bili zlostavljani, maltretirani i proganjani od strane mušrika tako da se nisu mogli posvetiti organizaciji svoje zajednice. Dok se u Mekki vodila bitka za svakog pojedinca u Medini su, nakon Hidžre, čitava plemena prelazila na islam. Za trinaest godina da'vetskog djelovanja u Mekki manja skupina ljudi je primila islam. Poslje Hidžre, u Medini, za deset godina pozivanja u vjeru, stotine hiljada ljudi prešlo je na islam.

2. U Mekki su muslimani nejaki bez državne ili vojne organizacije koja bi ih štitila. Nakon Hidžre Medini je stvorena armija koja je porazila mušrike na Bedru i uspješno se nosila sa svim izazovima koji su bili pred njom. O snazi te armije dovljno svjedoči činjenica da smo mi ovdje u Evropi muslimani i pripadnici islamskog ummeta.

3. U Medini je poslije Hidžre stvorena prva islamska država sa cjelokupnim državnim aparatom. Imala je svoj ustav, vojsku, prihode, policiju itd. U Medini muslimani postaju *ummet*.

Početak svake nove hidžretske godine, idealno je vrijeme za samoobračun tj., da svaki vjernik i vjernica izvrše analizu svog jednogodišnjeg truda. Kao što trgovac u trgovini na kraju svake godine pravi završni račun, isto tako bi svaki musliman i muslimanka trebali na kraju svake hidžretske godine izvršti obračun sa samim sobom i napraviti završni račun. Da li smo u potekloj godini učinili više dobra ili zla.

Kada se to učini onda se klanja posebna nafila.

Naime, uoči prvog muharema svake nove hidžretske godine, klanja se posebana nafila-namaz.

Ovaj namaz sastoji se od deset rekata. Na svakom rekatu na kijamu uči se ***Fatiha*** jedanput, ***Ajetul-kursijja*** deset puta i ***Kul huvallahu ehad*** deset puta.

Nakon obavljenog namaza prouči se uobičajeni tesbih, zatim se podignu ruke i moli se oprosta za sebe, svoje roditelje i sve vjernike i vjernice, a zatim se prouči dova:

"Allahumme ma amiltu min amelin fi hazihi sseneti nehejteni anhu ve lem terdahu, ve nesituhu ve lem tensehu, fe inni estagfiruke minhu fagfirli ja gaffaru, ve ma amiltu min amelin terdahu ve veadteni alejhi ssevabe fe tekabbelhu minni ve la tektau redžai."

Što znači: ***"Gospodaru moj, sva djela koja sam učinio u ovoj godini, koja Si mi zabranio i sa kojima Ti nisi zadovoljan, djela koja sam ja zaboravio, a Ti ih nisi zaboravio, molim Te da mi ih oprostiš, pa oprosti mi o Ti koji praštaš. O Gospodaru moj, sva djela koja sam učinio u ovoj godini sa kojima si Ti zadovoljan i za koja Si obećao nagradu, ja Te molim da mi ih primiš. I nedopusti mi da izgubim nadu."***

Ukoliko neko ne zna proučiti navedenu dovu na arapskom može je proučiti i na našem jeziku. Ko ovo prouči poslje namaza, Allah dž.š. oprostiti će grijehe koji su između Njega i roba, primit će mu njegova dobra djela, a šejtan će reći: ***"Teško li se meni, moj godišnji trud je propao."***[169]

Može se klanjati u džematu, mada je bolje klanjati je pojedinačno jer je svrha ove nafile traženje oprosta za grijehe koje

[169] Muhammed Hakki En-Nazili, *Hazinetul-esraril-kubra*, Misr, 1349. h., str. 42.

smo učinili, a to je bolje uraditi u samoći. Ovu nafilu najbolje je klanjati nakon akšama uoči prvog muharema svake godine. Ako bi neko zaboravio da je klanja može i kasnije te noći ili neku drugu noć početkom mjeseca muharema.

NAFILA POVODOM JEVMU AŠURE

Allah, dž.š., kaže: ***«Broj mjeseci u Allaha je dvanaest, prema Allahovoj Knjizi, od dana kada je nebesa i Zemlju stvorio, a četiri su sveta; to je prava vjera. U njima ne griješite!»***[170]

Muharem je jedan od svetih mjeseci i Allahov, dž.š., mjesec. To znači da se na muharem odnosi Allahova, dž.š., posebna zabrana griješenja. Pošto se grijeh u ovom mjesecu posebno vrednuje, dobro djelo se također višestruko nagrađuje. Muhammed, a.s., kaže: ***"Najbolji post nakon ramazana jeste u Allahovom mjesecu muharemu, najbolji namaz nakon propisanog (farz) jeste noćni namaz."***[171]

Deseti dan muharema jeste poseban dan. Allah, dž.š., toga je dana, prema nekim slabim prednjim, ukazao neizmjernu milost Svojim poslanicima. To je dan u kojem je Allah, dž.š., spasio Musa, a.s., i jevreje od faraona. U nekim kitabima navodi se da je desetog dana muharema Allah, dž.š., spasio Ibrahima, a.s., iz vatre. Riba je izbacila Junusa, a.s., na obalu. Jakubu, a.s., vraćen je vid, a Jusuf, a.s., spašen je iz dubokog bunara. Desetog dana mjeseca muharrema Allah, dž.š., je oprostio Ademu, a.s., i hazreti Havvi. Ejjub, a.s., je

[170] Et-Tevbe, 36.
[171] Muslim.

nakon duge i teške bolesti, ozdravio na ovaj dan. Uzvišeni Allah, dž.š., spasio je Huda, Šuajba i Luta, a.s., a njihove nepokorne narode uništio. Na ovaj dan mučki je ubijen unuk Muhammeda, a.s., hazreti Husejn.

Lijepo je na ovaj dan okupati se, posjetiti rodbinu, ponuditi iftar postaču i obradovati svoju porodicu.

Post desetog dana muharema ima veliku vrijednost. Muhammed, a.s., bio je upitan o postu ovog dana, pa je rekao: ***«On iskupljuje grijehe počinjene u prošloj godini.»***[172]

Desetog dana muharema klanja se posebna nafila.

Nafila se sastoji od osam rekata. Selam se predaje nakon svaka dva rekata. Na kijamu ove nafile klanjač uči ono što hoće i što mu je najlakše.[173]

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usalijje lillahi teala salate jevmil-ašurai edaen mustakbilel kibleti Allahu ekber*."

NAFILA POVODOM LEJLETUR-REGAIBA

Lejletur-regaib, noć želja, jeste prva noć uoči petka u mjesecu redžebu. To je noć u kojoj je Amina, majka Allahovog Poslanika, a.s., zanjela Muhammeda, a.s. Redžeb je jedan od svetih mjeseci. To je mjesec u kojem se dobra djela posebno vrednuju i nagrađuju. Muhammed, a.s., je u mjesecu redžebu mnogo postio ukazujući nam

---

[172] Muslim.

[173] Muhammed en-Nazili, *Hazinetul-esraril-kubra*, Misr, 1349. god. po H. str. 43.

na taj način na njegovu važnost. To je mjesec koji svojim dolaskom najavljuje mubarek-mjesec ramazan. Allahov Poslanik, a.s., molio je Allaha početkom mjeseca da mu podari bereket u mjesecu redžebu i šabanu, te da mu podari da dočeka ramazan. Lejletur-regaib, noć koja je početkom mjeseca redžeba, prikladno je vrijeme da se ukaže na vrijednost mjeseca redžeba i da se prouči pomenuta Vjerovjesnikova, a.s., dova koja glasi: "**Allahumme barik lena fi redžebe ve šabane, ve belligna ramadane.**"

Što znači: "*Allahu naš, podari nam bereket u redžebu i šabanu i podari nam da dočekamo ramazan.*"

Za ovu noć vezana je i posebna nafila koja se klanja nakon jacija-namaza. Sastoji se od dvanaest rekata. Selam se predaje nakon svaka dva rekata. Na kijamu se uči: ***Fatiha*** jedanput, ***Inna enzelnahu*** tri puta i ***Kul huvallahu ehad*** dvanaest puta.

Nakon namaza prouči se salavat: "***Allahumme salli ala Muhammedini nnebijjil umijji ve ala alihi ve sellim*.**"

Nakon toga se učini sedžda i na prvoj sedždi prouči: "***Subbuhun kuddusun rabbul melaiketi ve rruhi"*** sedamdeset puta. Zatim se podigne sa sedžde i kaže sljedeće: "***Rabbigfir verham ve tedžavez amma ta'lem inneke entel e'azzul ekrem*.**" Poslije toga učini se druga sedžda na kojoj se ponovo prouči: "***Subbuhun kuddusun rabbul melaiketi ve rruhi"*** sedamdeset puta. Nakon toga, dok se još na sedždi, zamoli se Allah za svoju želju ili potrebu. Allah, dž.š., će želju, ako Bog da, ispuniti.[174]

---

[174] Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihjau ulumud-din*, Bejrut, 1994., str. 238.

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usallije lillahi teala salate lejleti rregaibi, edaen mustakbilel kibleti Allahu ekber*."

Ukoliko neko ne zna sure koje se uče na kijamu ove nafile, može učiti sure koja zna.

Ova nafila može se klanjati u džematu, ali je bolje klanjati je pojedinačno.

NAFILA POVODOM LEJLETUL-MIRADŽA

Lejletul-miradž, noć uzdignuća Muhammeda, a.s., u najviše nebeske sfere, desio se 27. redžeba. U Kur'anu stoji: "Hvaljen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba iz Hrama časnog u Hram daleki, čiju smo okolinu blagoslovili kako bismo mu neka znamenja Naša pokazali, - On, uistinu, sve čuje i sve vidi."[175] Uzvišeni Allah, dž.š., u suri En-Nedžm pobliže nas upoznaje sa miradžom Allahovog Poslanika, a.s., Allah kaže: ***"Tako Mi zvijezde kad zalazi, vaš drug nije s Pravog puta skrenuo i nije zalutao! On ne govori po hiru svome – to je samo Objava, koja mu se obznanjuje, uči ga jedan ogromne snage, razboriti, koji se pojavio u liku svome na obzorju najvišem, zatim se približio, pa nadnio – blizu koliko dva luka ili bliže – i objavio robu Njegovu ono što je objavio, srce nije poreklo ono što je vidio, pa zašto se prepirete s njim o onome što je vidio? On ga je i drugi put vidio, kod Sidretul-Muhtehaa kod kojeg je džennetsko prebivalište, kada je sidru pokrivalo ono što je pokrivalo – pogled mu nije skrenuo i nije***

---

[175] El-Isra, 1.

prekoračio, vidio je najveličanstvenija znamenja svoga Gospodara."[176]

Muhammed, a.s., je na miradžu razgovarao s Uzvišenim Allahom bez posrednika. Tom su prilikom Vjerovjesniku, a.s., objavljena posljednja dva ajeta sure El-Bekere, naređeno obavaljanje pet dnevnih namaza i podareno pravo šefaata. Muhammed, a.s., je na miradžu vidio Džennet i Džehennem i njihove stanovnike. Vidio je druga znamenja koja su mu Allahovim dopuštenjem pokazana. Svaki vjernik nastoji da doživi miradž, svoje duhovno uzdignuće, koje će zapravo biti njegovo duhovno rađanje. I kao što je Vjerovjesnik, a.s., na miradžu razgovarao s Allahom, dž.š., tako i svaki vjernik u namazu razgovara s Allahom i uzdiže se iznad ovog materijalnog svijeta u svijet Alahove blizine. Zato je namaz mi'radž vjernika.

Povodom Lejletul-miradža klanja se posebna nafila namaz. Ova se nafila sastoji od dvanaest rekata. Selam se predaje nakon svaka dva rekata. Na svakom rekatu, na kijamu, uči se ***Fatiha*** i ***Kul huvallahu ehad*** jedanput.

Nakon namaza prouči se: ***Subhanallahi vel hamdulillahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber*** stotinu puta, ***istigfar*** (estagfirullahi) stotinu puta i ***Allahumme salli ala Muhammed ve ala ali Muhammed*** stotinu puta, Nakon toga zatraži se ono što se želi od Allaha, dž.š.[177]

Lijepo je ovu nafilu klanjati nakon jacija-namaza, a prije nego što se klanja vitr-namaz. Može se klanjati u džematu, ali je bolje pojedinačno i u samoći.

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usallije lillahi teala salate lejletil-mi'radži edaen mustakbilel kibleti Allahu ekber*."

---

[176] En-Nedžm, 1-18.

[177] Muhammed en-Nazili, *Hazinetul-esraril-kubra*, Misr, 1349. god. po H. str.43.

NAFILA POVODOM LEJLETUL-BERATA

Šaban je mjesec Allahovog Poslanika, a.s. Hazreti Aiša, r.a., kaže: ***”Nisam vidjela Allahovog Poslanika, a.s., da i jedan mjesec u potpunosti posti osim mjeseca ramazana, a nisam ga vidjela da je i u jednom mjesecu više postio kao u šabanu, čak ga je nekada cijelog postio.”***[178]

Usame, r.a., upitao je Božijeg Poslanika, a.s.: ***”Allahov Poslaniče, nisam primijetio da i u jednom mjesecu postiš toliko (nafile) kao u šabanu?’ Muhammed, a.s., mu odgovori: ‘To je mjesec kojeg ljudi zanemaruju između redžeba i ramazana. U njemu se dižu djela Gospodaru svjetova, a ja želim da moja djela budu podignuta dok sam postač.’”***[179]

Mjesec je ša’ban odabrani mjesec, jer je to mjesec najodabranijeg Allahovog poslanika Muhammeda, a.s. U ovom mjesecu je mubarek, blagoslovljena, noć. Noć u kojoj se Uzvišeni Allah, dž.š., spušta na najbliže zemaljsko nebo i prašta grijehe onima koji traže oprosta. Ta noć je Lejletul-berat.

Hazreti Alija prenosi od Vjerovjesnika, a.s., da je rekao: ***”Kada nastupi petnaesta noć mjeseca šabana provedite je u ibadetu, a naredni dan postite. Ustinu, Allah u njoj silazi sa zalaskom sunca na najbliže zemaljsko nebo i pita: ‘Traži li neko oprosta, pa da mu oprostim, traži li neko opskrbu, pa da ga***

---

[178] Ahmed.
[179] Ahmed.

opskrbim, ima li neko u belaju ili bolesti, pa da mu to otklonim, ima li neko to, ima li neko to, sve do pojave zore.'"[180]

Vjerovjesnik, a.s., kaže: ***"Allah se obznani petnaeste noći šabana i oprosti svemu stvorenom osim onome ko Mu u nečemu pripisuje sudruga i onome ko je pun mržnje i neprijateljstva spram Njega i Njegovih robova."***[181]

Ibn Omer, r.a., prenosi da je Muhammed, a.s., rekao: ***"Uzvišeni Allah obznanjuje se Svojim stvorenjima petnaeste noći šabana i oprosti Svojim robovima, osim dvojici: samoubici i onome koji je pun mržnje."***[182]

Salatul-hajr, nafila koja se klanja povodom Lejletul-berata ima stotinu rekata. Selam se predaje nakon svaka dva rekata. Klanja se nakon jacija-namaza.

Na svakom rekatu, na kijamu, uči se ***Fatiha*** jedanput i ***Kul huvallahu ehad*** deset puta.[183]

Nakon namaza se prouči uobičajeni tesbih i dova.

Ovaj namaz može se klanjati u džematu. Ukoliko je nekome teško da klanja sto rekata, klanjat će onoliko koliko želi.

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usalijje lillahi teala salatel hajri edaen mustakbilel kibleti Allahu ekber.*"

---

[180] Ibn Madže.
[181] Ibn Madže.
[182] Ibn Madže.
[183] Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihjau ulumud-din*, Bejrut, 1994., str. 238.

NAFILA POVODOM LEJLETUL-KADRA

U Kur'anu stoji: ***«Mi smo ga počeli objavljivati u noći Kadr, a šta ti misliš šta je noć Kadr»? Noć kadr bolja je od hiljadu mjeseci – meleki i Ruh, s dozvolom Gospodara svoga, spuštaju se u njoj zbog odluke svake, sigurnost je u njoj sve dok zora ne svane.»***[184]

Na drugom mjestu stoji: ***«Mi smo počeli da ga u blagoslovljenoj noći objavljujemo, i Mi doista opominjemo.»***[185]

Noć u kojoj je objavljen Kur'an, zbog čega i jeste specifična, je najbolje vrijeme, vrijeme ispunjeno Allahovim blagoslovom, milošću i spasom. U Kur'anu stoji: ***«Noć Kadr bolja je od hiljadu mjeseci.»***[186]

Dakle, ibadet u noći Kadr bolji je od hiljadu mjeseci provedenih u ibadetu bez te noći.

Muhammed, a.s., ukazuje na važnost noći Kadr govoreći**:** ***«U njemu je noć bolja od hiljadu mjeseci. Ko bude lišen njenog dobra lišen je svakog dobra.»***[187]

Noć Kadra je noć istinske pobožnosti i predanosti Uzvišenom Allahu, dž.š. O vrijednosti ibadeta u ovoj noći Muhammed, a.s., kaže: ***„Ko provede u ibadetu noć Kadr u iskrenoj pobožnosti***

---

[184] El-Kadr, 1-5.
[185] Ed-Duhan, 3.
[186] El-Kadr, 3.
[187] En-Nesai i Ahmed.

računajući na stjecanje njezinih blagodati, oprostit će mu se svi prošli grijesi."[188]

Zatim, Vjerovjesnik, a.s., kaže: ***"Ko provede noć Kadr u iskrenoj vjernosti računajući na stjecanje njezinih blagodati, bit će mu oprošteni i prošli i budući grijesi."***[189]

Ovi ajeti i hadisi dovoljan su podsticaj za sve vjernike koji žude Allahovoj milosti, Njegovom oprostu i Džennetu. Samo nemarni i izopačeni u grijehu ogrezli ljudi ne obračaju pažnju na vrijednost ove veličanstvene noći. Zar nije Pejgamber, a.s., rekao**:** ***«Ko bude lišen njenog dobra, lišen je svakog dobra.»*** U drugom predanju navodi se: ***«A njenog dobra lišeni su izopačeni.»***

Ibadet u noći Kadr

Mnogobrojni su ibadeti koji se obavljaju u ovoj mubarek noći: Kijamul-lejl, učenje Kur'ana, zikr, donošenje salavata, učenje dova itd. Pošto je u noći objavljen Kur'an, lijepo je u toj blagoslovljenoj noći učiti što više Kur'an i razmišljati o njegovim poukama.

Lejletul-kadr jeste noć u kojoj se primaju dove. Koju dovu učiti u noći Kadra? Aiša, r.a., priča da je upitala Muhammeda, a.s.**:** ***"Šta misliš kada bih znala u koja je noć Kadr, šta bih u njoj učila?' Vjerovjesnik, a.s., odgovori: 'Reci Allahu moj, Ti si Onaj koji oprašta, voliš da praštaš, pa oprosti meni.'"***[190]

---

[188] El-Buhari.
[189] Ahmed.
[190] Et-Tirmizi.

Ako neko ne zna učiti u Kur'anu, blagoslovljeno vrijeme noći Kadr može provesti u dovi i zikru, spominjanju Allaha, dž.š., i Njegovih lijepih imena.

Nafila u noći Kadr

U noći Kadr klanja se posebna nafila-namaz. Prenosi se od Ibn Abbasa, r.a., da je čuo Vjerovjesnika, a.s., kako kaže: ***"Ko klanja u noći Kadr dva rekata na svakom treba proučiti Fatihu jedanput i Kul huvallahu ehad sedam puta, a nakon selama zatražiti oprost riječima: 'Estagfirullahi ve etubu ilejhi' sedamdeset puta, neće ustati sa svoga mjesta, a da Allah, dž.š., ne oprosti grijehe njemu i njegovovim roditeljima, i poslat će Allah, dž.š., meleke da posade drveće u Džennetu i dobit će dvorac kraj kojeg će rijeke teći i neće otići sa dunjaluka sve dok ovo ne vidi."***[191]

Nafila povodom Lejletul-kadra ima najmanje dva rekata, dok najveći broj rekata zavisi od samog klanjača. Najbolje bi bilo tokom dana pripremiti se, a zatim cijelu noć Kadr provesti u ibadetu jer je cjelokupna noć, od akšama do pojave zore blagoslovljena.

Ova nafila klanja se nakon teravih-namaza, a prije vitra. Selam se predaje nakon svaka dva rekata.

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usallije lillahi teala salate lejletil kadri edaen mustakbilel kibleti Allahu ekber*."

Nakon namaza lijepo je proučiti uobičajeni tesbih, a zatim na sedždi ili sa podignutim rukama, skrušeno, Allaha, dž.š., zamoliti ono što želimo.

---

[191] Muhammed en-Nazili, *Hazinetul-esraril-kubra*, Misr, 1349. god. po H. str. 44.

NAFILA UOČI RAMAZANSKOG BAJRAMA

Uoči Bajrama klanja se posebna nafila-namaz koja ima deset rekata. Selam se predaje nakon svaka dva rekata.

Na svakom rekatu nakon ***Fatihe*** uči se ***Kul huvallahu ehad*** deset puta. Kada se učini ruku, poslje učenja: "***Subhane rabbijel azim***," prouči se: "***Subhanallahi velhamdulillahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber*** " deset puta.

Nakon namaza se prouči ***Estagfirullah*** hiljadu puta, učini sedžda i na njoj prouči***: "Ja Allahu, ja Rahamned dunja ve rahimel ahirete, ja hajju ja kajjumu, ja zeldželali vel ikrami. Igfirlii zunubii ve tekabbel savmii ve salatii."***

Nakon toga moli od Allaha ono što hoće.[192]

NAFILA UOČI KURBAN-BAJRAMA

Ova nafila ima stotinu rekata. Selam se predaje na svaka dva rekata. Na kijamu se nakon ***Fatihe*** uči ***Kul huvallahu ehad*** tri puta.

Nakon namaza se prouči uobičajeni zikir i dova.[193]

---

[192] Muhammed en-Nazili, *Hazinetul-esraril-kubra*, Misr, 1349. god. po H. str.45.
[193] Ibidem.

NAFILA NA DAN AREFATA

Dan Arefata blagoslovljeni je dan u kojem Allah, dž.š., prosipa Svoju neizmjernu milost na vjernike. Taj dan hadžije provode na Arefatu učeći dove i nadajući se Allahovoj, dž.š., milosti i oprostu. Oni koji nisu na hadžu provode dan Arefata u postu i ibadetu. Muhammed, a.s., kaže: ***"Postom na dan Arefata opraštaju se grijesi prošle i buduće godine."***[194]

Na dan Arefata klanja se posebna nafila-namaz koja ima dva rekata. Na svakom rekatu uči se ***Fatiha*** tri puta i to svaki put sa ***bismilom i amin***, ***Kul ja ejjuhel kafirun*** tri puta i ***Kul huvallahu ehad*** stotinu puta.[195]

Nakon namaza prouči se uobičajeni zikr i dova.

---

[194] Muslim.

[195] Muhammed en-Nazili, *Hazinetul-esraril-kubra*, Misr, 1349. god. po H. str.45.

ČETVRTO POGLAVLJE

NAFILE KOJE SE KLANJAJU SVAKI DAN I NOĆ U SEDMICI

NAFILE KOJE SE KLANJAJU SVAKI DAN I NOĆ U SEDMICI

Sva predanja koja govore o nafilama u ovom poglavlju El-Gazali navodi direktno od Božijeg Poslanika, a.s. U ovim hadisima ukazuje se na način obavljanja ovih nafila i na njihovu vrijednost.

Međutim, El-Iraki, hadiski stručnjak koji je ocijenio vjerodostojnost svih predanja spomenutih u *Ihjau*, navodi da su predanja koja govore o nafilama koje će biti spomenute u ovom poglavlju slaba (dajif) ili su zabilježena u određenim hadiskim zbirkama bez seneda, što ukazuje na njihovu slabost.[196]

Zbog toga u ovom poglavlju nećemo prenositi cjelokupne hadise koji govore o nafilama koje se klanjaju tokom sedmice, nego ćemo samo navesti na koji način se one klanjaju. Ko želi saznati više o ovoj temi neka pogleda *Poglavlje o nafilama koje se ponavljaju tokom sedmičnih dana i noći* u *Ihjau*.

NAFILA KOJA SE KLANJA NEDJELJOM

Nafila koja se klanja nedjeljom sastoji se od četiri rekata. Na svakom rekatu nakon ***Fatihe*** uče se dva posljednja ajeta sure ***El-Bekara*** (***Amene resulu***).[197]

Nakon namaza prouči se uobičajeni zikr i dova.

---

[196]Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihjau ulumud-din*, Bejrut, 1994.,str. 232-235.
[197] Ibidem, str. 232.

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usallije lillahi teala salate jevmil-ehadi edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber*."

Ovaj namaz može se klanjati prije ili poslije podne-namaza.

NAFILA KOJA SE KLANJA PONEDJELJKOM

Nafila ponedjeljkom ima dva rekata. Klanja se u vrijeme kada se Sunce visoko uzdigne iznad Zemlje.

Na kijamu ove nafile, na svakom rekatu, nakon ***Fatihe*** prouči se ***Ajetul-kursijja*** jedanput, ***Kul huvallahu ehad*** jedanput, ***Felek*** jedanput i ***Nas*** jedanput.

Nakon selama prouči se ***estagfirullah*** deset puta i ***salavat*** na Vjerovjesnika, a.s., deset puta, uobičajeni zikr i dova.[198]

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usallije lillahi teala salate jevmil-isnejni edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber.*"

NAFILA KOJA SE KLANJA UTORKOM

Nafila koja se klanja utorkom ima deset rekata. Selam se predaje nakon svaka dva rekata. Klanja se u vrijeme kada se Sunce visoko uzdigne iznad Zemlje.

Na svakom rekatu ove nafile nakon ***Fatihe*** uči se ***Ajetul-kursijja*** jedanput i ***Kul huvallahu ehad*** tri puta.[199]

---

[198] Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihjau ulumud-din*, Bejrut, 1994., str. 232.

Nakon namaza prouči se uobičajeni zikr i dova.

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usallije lillahi teala salate jevmis-sulasai edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber*."

NAFILA KOJA SE KLANJA SRIJEDOM

Nafila srijedom ima dvanaest rekata. Selam se predaje nakon svaka dva rekata. Klanja se prije podne.

Na svakom rekatu ove nafile nakon ***Fatihe*** uči se ***Ajetul-kursijja*** jedanput, ***Kul huvallahu ehad*** tri puta, ***Felek*** tri puta i ***Nas*** tri puta.[200]

Nakon namaza prouči se uobičajeni zikr i dova.

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usallije lillahi teala salate jevmil-erbia'i edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber*."

NAFILA KOJA SE KLANJA ČETVRTKOM

Ova nafila ima dva rekata. Klanja se između podne i ikindija-namaza.

Na kijamu prvog rekata nakon ***Fatihe*** uči se ***Ajetul-kursijja*** stotinu puta. Na drugom rekatu se nakon ***Fatihe*** uči ***Kul huvallhu ehad*** stotinu puta.

---

[199] Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihjau ulumud-din*, Bejrut, 1994., str. 233.
[200] Ibidem.

Nakon namaza prouči se stotinu ***salavata*** na Vjerovjesnika, a.s., uobičajeni zikr i dova.[201]

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usallije lillahi teala salate jevmil-hamsi edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber*."

NAFILA KOJA SE KLANJA PETKOM

Ova nafila klanja se u džamiji prije džuma-namaza. Ima četiri rekata.

Na svakom rekatu nakon ***Fatihe*** prouči se ***Kul huvallahu ehad*** pedest puta.[202]

Nakon namaza prouči se uobičajeni zikr i dova.

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usallije lillahi teala salate jevmil-džumuati edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber*."

NAFILA KOJA SE KLANJA SUBOTOM

Nafila koja se klanja subotom ima četiri rekata. Može se klanjati prije ili poslije podne-namaza.

Na svakom rekatu nakon ***Fatihe*** uči se ***Kul huvallahu ehad*** tri puta.[203]

---

[201] Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihjau ulumud-din*, Bejrut, 1994., str. 233.
[202] Ibidem.
[203] Ibidem.

Nakon namaza prouči se ***Ajetul-kursijja***, uobičajeni zikr i dova.

Nijet za ovu nafilu je: »*Nevejtu an usallije lillahi teala salate jevmis sebti edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber.*«

NAFILA KOJA SE KLANJA UOČI NEDJELJE

Ova nafila ima dvadeset rekata. Može se klanjati i po četiri, ali je bolje klanjati po dva rekata. Klanja se nakon jacija-namaza.

Na svakom rekatu, nakon ***Fatih*e** uči se ***Kul huvallahu ehad*** pedeset puta, ***Felek*** jedanput i ***Nas*** jedanput.[204]

Nakon namaza prouči se ***estagfirullah*** stotinu puta, uobičajeni zikr iza namaza i dova.

Nijet za ovu nafilu je: »*Nevejtu en usalijje lillahi teala salate lejletil-ehadi edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekeber.*«

NAFILA KOJA SE KLANJA UOČI PONEDJELJKA

Ova nafila klanja se iza jacija-namaza. Ima četiri rekata, koji se klanjaju s jednim selamom. Na prvom rekatu, nakon ***Fatihe*** uči se ***Kul huvallahuh ehad*** deset puta,

na drugom rekatu ***Fatiha*** i ***Kul huvallahu ehad*** dvadeset puta,

na trećem rekatu uči se ***Fatiha*** i ***Kul huvallahuu ehad*** trideset puta

[204] Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihjau ulumud-din*, Bejrut, 1994., str. 234.

i na četvrtom rekatu ***Fatiha*** i ***Kul huvallahu ehad*** četrdest puta.

Nakon selama prouči se ***Kul huvallahu ehad*** sedamdeset pet puta, ***estagfirullah*** sedamdeset pet puta i uobičajeni zikr i dova.[205]

Nijet za ovu nafilu je: »*Nevejtu en usalijje lillahi teala salate lejletil-isnejni edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber.*«

NAFILA KOJA SE KLANJA UOČI UTORKA

Ova nafila ima dva rekata. Klanja se nakon jacija-namaza.

Na svakom rekatu, nakon ***Fatihe*** uči se ***Kul huvallahu ehad*** petnaest puta, ***Felek*** petnaest puta i ***Nas*** petnaest puta.

Nakon selama prouči se ***Ajetul-kursijja*** petnaest puta, ***estagfirullah*** petnaest puta, uobičajeni zikr i dova.[206]

Nijet za ovu nafilu je: »*Nevejtu en usalijje lillahi teala salate lejleti-s-sulasai edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber.*«

NAFILA KOJA SE KLANJA UOČI SRIJEDE

Ova nafila ima dva rekata. Klanja se nakon jacija-namaza.

Na prvom rekatu nakon ***Fatihe*** uči se ***Felek*** deset puta

Na drugom rekatu nakon ***Fatihe*** uči se ***Nas*** deset puta.

---

205 Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihjau ulumud-din*, Bejrut, 1994., str. 234.
206 Ibidem.

Nakon selama prouči se ***estagfirullah*** deset puta, ***salavat*** deset puta, uobičajeni zikr i dova.[207]

Nijet za ovu nafilu je: »*Nevejtu en usalijje lillahi teala salate lejletil-erbia'i edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber.«*

NAFILA KOJA SE KLANJA UOČI ČETVRTKA

Ova nafila klanja se između akšama i jacije. Ima dva rekata.

Na svakom rekatu nakon ***Fatihe*** se uči ***Ajetu-l-Kursijja*** pet puta, ***Kul huvallahu ehad*** pet puta, ***Felek*** pet puta i ***Nas*** pet puta.

Nakon namaza prouči se ***estagfirullah*** pet puta, uobičajeni zikr i dova.[208]

Nijet za ovu nafilu je: »*Nevejtu en usalijje lillahi teala salate lejletil-hamsi edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber.«*

NAFILA UOČI PETKA

Klanja se između akšama i jacije. Ima dvanaest rekata.

Na svakom rekatu se nakon ***Fatihe*** se uči ***Kul huvallhu ehad*** jedanaest puta.[209]

Nakon namaza prouči se uobičajeni zikir i dova.

---

[207] Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihjau ulumud-din*, Bejrut, 1994., str. 234.
[208] Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihjau ulumud-din*, Bejrut, 1994., str. 235.
[209] Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihjau ulumud-din*, Bejrut, 1994., str. 235.

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usalijje lillahi teala salate lejletil-džumuati edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber.*"

NAFILA UOČI SUBOTE

Klanja se između akšama i jacije. Ima dvanaest rekata.

Za ovu nafilu nije određeno šta se uči tako da klanjač može učiti ono što želi.[210]

Nakon namaza prouči se uobičajeni zikr i dova.

Nijet za ovu nafilu je: "*Nevejtu en usalijje lillahi teala salate lejletis-sebti edaen mustakbilel kibleti. Allahu ekber.*"

Hvala pripada samo Allahu. U Njegovu neizmjernu milost se uzdamo, na Njega se oslanjamo i Njegovo zadovoljstvo tražimo. Neka je salavat i selam na Njegovog milosnika i poslanika Muhammeda, a.s.

Ova knjiga *Nafile* završena je

16.09.2003 / 19.redžeba 1424. god. po Hidžri

---

[210] Ibidem.

LITERATURA

1. Abdulhalim Mahmud, *Namaz tajne i propisi*, Tuzla, 2000. godine.
2. Adbulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Sarajevo, 2002. godine.
3. Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihjau ulumud-din*, Bejrut, 1994. godine.
4. Ebu Hamid Muhammed el-Gazali,*“Zikrovi i Dove*”,Sarajevo, 2002. godine
5. Mahmut Karalić, *Tirmizijina zbirka hadisa II*, Travnik, 2000. godine.
6. Mevsuatul-hadisiš-šerifi, *El-kutubut-tisa*, 1991. godine.
7. Muhamed Seid Serdarević, *Fikhul ibadat*, Sarajevo, 1994. godine.
8. Muhammed Hakki en-Nazili, *Hazinetul-esraril-kubra*, Misr, 1349. god. po Hidžri.
9. Zahid Mujkanovića, *Velika zbirka dova*, Sarajevo, 2002. godine.

SADRŽAJ

